

KMC

KOORDINAČNO-METODICKÉ CENTRUM
PRE PREVENCIU NÁSILIA NA ŽENÁCH

METODIKA POSTUPU POLÍCIE V PRÍPADOCH DOMÁCEHO NÁSILIA

Oľga Pietruchová, Andrej Kuruc, Barbora Burajová

2019

„Domov musí byť bezpečné miesto pre všetkých“

Inštitút pre výskum práce a rodiny
Institute for Labour and Family Research

Metodika postupu polície v prípadoch domáceho násilia

Oľga Pietruchová, Andrej Kuruc, Barbora Burajová

Prvé vydanie publikácie bolo financované z Grantov EHP a Nórska a spolufinancovaná zo štátneho rozpočtu Slovenskej republiky v rámci projektu Koordinačno-metodické centrum pre rodovo podmienené a domáce násilie v rámci programu SKog: Domáce a rodovo podmienené násilie

„Domov musí byť bezpečné miesto pre všetkých“

www.norwaygrants.org

Vydavateľ: Inštitút pre výskum práce a rodiny
Rok vydania: 2017
Druhé vydanie: 2019, upravila Barbora Burajová
Rozsah: 47 strán
Text neprešiel jazykovou korektúrou.

OBSAH

OBSAH	4
1 DOMÁCE NÁSILIE	5
1.1 Základná charakteristika domáceho násilia	5
1.2 Mýty a fakty o domácom násilí	7
1.3 Základné pravidlá a princípy	10
2 POLICAJNÝ ZÁSAH PRI DOMÁCOM NÁSILÍ	14
2.1 Prijatie oznámenia	15
2.2 Preverovanie skutku na mieste	17
2.3 Priestupok	7
2.4 Trestný čin	7
2.5 Skrátene vyšetovanie	8
3 ZDROJE	10
4 PRÍLOHY	11
4.1 Pojmy	11
4.2 Návrh formuláru na vyhodnotenie rizika ohrozenia	13
4.3 Dotazník odhadu nebezpečenstva P PZ SR	15
4.5 Práva obetí podľa zákona o obetiach trestných činov	17
4.6 Príklad poučenia o právach obete v postavení svedka/poškodeného vo forme letáku	22

1 DOMÁCE NÁSILIE

Domáce násilie je pre mnohé obeť, spravidla ženy, traumatickou skúsenosťou, ktorá zásadným spôsobom ovplyvňuje ich život. Týrané ženy a iné obeť domáceho násilia sa často veľmi dlhý čas snažia situáciu zvládať samy. Políciu sa odhodlajú privolať až vtedy, keď sa násilie vystupňuje a majú nezvládnuteľný strach o seba i deti. Nedostatočné informácie a absencia dôvery môžu osobám zažívajúcim domáce násilie brániť v tom, aby sa so žiadosťou o pomoc obrátili na políciu.

Polícia má pri potláčaní domáceho násilia mimoriadne dôležitú úlohu, pretože je pripravená okamžite v prípade potreby zasiahnuť na celom území krajiny, 24 hodín denne. Naša príručka má za **cieľ pomôcť polícii prvého kontaktu pri efektívnom a citlivom riešení prípadov domáceho násilia**.

Každý prípad je jedinečný a špecifický a vyžaduje si od zasahujúceho policajta odbornosť, asertivitu i empatiu. Policajt však nie je sám; existuje viacero inštitúcií a organizácií, s ktorými môže spolupracovať pri podpore a ochrane obeť.

1.1 Základná charakteristika domáceho násilia

Domáce násilie predstavuje závažný trestný čin, ktorý sa dotýka najmä žien, a to naprieč vekovým, vzdelanostným, spoločenským či sociálnym skupinami obyvateľstva. Okrem **partnerského násilia** môže byť domáce násilie smerované aj voči slabším alebo odkázaným členom a členkám rodiny, najčastejšie voči deťom, starým ľuďom alebo zdravotne postihnutým. Pod násilím jednej osoby často trpí celá rodina. Domáce násilie má veľmi negatívny vplyv na osobné vzťahy, psychické a fyzické zdravie obeť, pracovné príležitosti a ich spoločenský život.

Domáce násilie je spôsob, akým násilná osoba udržiava kontrolu nad obeťou a je charakteristické určitými **vzorcami správania a cyklom násilia**. Cieľom používania násilia je obeť zastrašiť, ponížiť, manipulovať, urobiť závislou a neschopnou samostatného rozhodovania a konania, pričom dochádza k fyzickým zraneniam a psychickej ujme, niekedy vyústi v zabitie alebo vraždu. Násilie prichádza spravidla v cykloch, kedy sa striedajú fázy pokoja s fázami narastania napätia vedúcemu k výbuchu, teda násilnému správaniu. Pri každom cykle dochádza k stupňovaniu násilia, preto hovoríme aj o **špirále násilia**. Prostredníctvom týrania a hrozby týrania násilník ovláda životy obeť a tak neustále znižuje ich priestor pre samostatné myslenie a konanie. Čím dlhšie trvá domáce násilie, o to väčšie následky násilie zanecháva na psychike. Tiež prijímanie uvedomovanie si obeť, že zažíva násilie, nie je priamočiare. Je ovplyvnené najmä tým, že sa násilie odohráva v blízkom vzťahu s násilníkom, ktoré zahŕňa zdieľanie lásky, náklonnosti, intimity, sociálnych väzieb a tiež ekonomických zdrojov. Osobitne komplikovanú situáciu zažívajú ženy, ak majú s násilníkom deti. Väčšina žien zdieľa presvedčenie, že ak ochráni deti pred priamym násilím, násilník môže byť dobrým otcom a je ich úlohou umožniť mu to aj napriek hroziacemu riziku pre ich vlastné bezpečie. Rad vnútorných a vonkajších faktorov pôsobí na obeť, tak, že môže vykazovať naoko **nepochopiteľné správanie** napr. ospravedlňovanie násilníka, bagatelizovanie násilia či pripisovanie si vlastného zavinenia. Treba však jednoznačne povedať, že **za násilie je vždy zodpovedný ten, kto ho pácha a násilie sa nedá ničím ospravedlniť**.

Zásadný poznatok pri postupe polície je **dokázať rozoznať bežný manželský konflikt resp. hádku, kde sú obe strany rovnocenné, od domáceho násilia**, kde je jasná pozícia násilníka a obeť. Domáce násilie je špecifické v tom, že k nemu dochádza v súkromí spravidla vo vzťahoch s nerovnováhou moci, pričom často je obeť v nejakej miere závislá na násilníkovi alebo mu je podriadená. Motivácia násilníka vychádza zo snahy ovládať alebo utláčať obeť a to ponižovaním a vyvolávaním strachu, slovným, fyzickým a citovým týraním. Cieľom násilníka je kontrola nad slobodnou vôľou obeť. Prostredníctvom kontroly vôle obeť potom získava ďalšie výhody napr. kontrolu nad časom, správaním, konaním obeť, nad jej sociálnymi väzbami, majetkom – spoločným alebo obeť a pod.

<i>Partnerská hádka</i>	<i>Domáce násilie</i>
Obe strany sú v hádke rovnocenné	⇔ Jasný postavenie násilníka a obeť , obeť je kontrolovaná, zastrašovaná a ponižovaná
Partneri sa neboja jeden druhého	⇔ Obeť má strach , neháda sa, ale prosí. Násilie požíva na obranu alebo ako prostriedok na uvoľnenie napätia, ktoré nastoľuje násilná osoba.
Konflikt má jasnú príčinu (výmenu názorov), okolo ktorého vznikol	⇔ Výbuch násilia na základe banálnej veci (napr. studená polievka)
V hádke ide o vyjasnenie si problému	⇔ Násilie je používané na ovládnutie obeť
Jednorazové resp. náhodné konflikty bez zjavného vzorca alebo konflikty kvôli konkrétnemu problému .	⇔ Je prítomný cyklus násilia (narastanie napätia, výbuch násilia, odprosovanie a popieranie, pokoj) alebo násilie je problémom samým o sebe, je využívané s cieľom nanútiť obeť vlastnú vôľu
Násilný partner resp. obaja prejavujú ľútosť a uznávajú chybu	⇔ Násilník bagatelizuje násilie, pripisuje vinu obeť, pri rozhovore obeť zosmiešňuje a ponižuje
Partnerom záleží na pocitoch druhého , ich cieľom nie je utrpenie a poniženie protistrany	⇔ Násilníkovi na pocitoch obeť nezáleží, vyžíva sa v tom, keď obeť trpí a má strach
Správanie oboch strán je predvídateľné a pochopiteľné	⇔ Obeť sa môže správa nepochopiteľne , v rozpore so svojimi záujmami

K domácejmu resp. partnerskému násiliu na ženách dochádza v istom socio-kultúrnom kontexte, v ktorom muži a ženy nemajú rovnakú pozíciu – teda existuje to rodová nerovnosť, pričom spoločnosť vo všeobecnosti prisudzuje väčšiu autoritu a vyšší štatút mužom. V tomto kontexte hovoríme o „**rodovo podmienenom násilí**“ (viac v prílohe „Definície“). Okolnosti, za akých k násilnému činu dôjde a motivácia na jeho vykonanie sa preto u mužov a žien zvyčajne líši.

Ženy sa prevažne uchýľujú k násiliu v sebaobrane alebo v odvete a zvyčajne ho používajú na riešenie pre ne neriešiteľných konfliktov.

Muži najčastejšie používajú násilie na kontrolu svojho bezprostredného okolia, na terorizovanie či utláčanie členov a členiek rodiny, najmä partneriek.

Správanie obeť domáceho násilia sa môže javiť, akoby sa pohybovali v začarovanom kruhu. Pre laika je často nepochopiteľné, prečo sa obeť nedokáže efektívne brániť alebo odísť od násilníka. Treba si však uvedomiť, že kvôli blízkeho vzťahu sa vnímanie reality zo strany obeť po každom násilnom incidente spravidla koriguje len mierne. Spoločne s vnímaním skutočnosti, že blízka osoba je násilná a s obavami o vlastnú bezpečnosť, obeť môže pociťovať aj hanbu či seba obviňovanie zato, akej situácii čelí. Časté sú pocity vlastného zlyhania, neschopnosti. V spojení so strachom z násilnej osoby a s pretrvávajúcou náklonnosťou k páchatelovi alebo vedomím záväzku rodinného života obeť zažívajú ambivalentné postoje k násilníkovi a násiliu a prejavujú tzv. kontraintuitívne reakcie. Neúspešné pokusy situáciu riešiť spravidla menia situáciu obeť smerom k horšiemu a poškodzujú jej sebadôveru natoľko, že stráca schopnosť pomôcť si sama. Pokiaľ násilník súčasne zintenzívňuje násilie, obeť stráca aj vôľu vymaniť sa z násilia. Správnejšie je hovoriť nie o cykle, ale o špirále násilia, a to práve z dôvodu neustálych zmien prebiehajúcich v psychike obeť, ktoré dosiahnu bod, v ktorom už niet východiska, ale ani viac síl daný stav znášať.

Niekedy obeť dospeje k rozhodnutiu vzťah ukončiť. **Ukončenie vzťahu však môže ešte zvýšiť riziko vážneho, dokonca až smrteľného útoku.** Zastaviť toto násilie zvyčajne nie je v silách samotnej obete. V takýchto prípadoch je najlepšie hľadať pomoc v inštitúciách, ktoré môžu obeti pomôcť, ale aj u polície, ktorá má právomoci vyplývajúce jej zo zákona na ukončenie násilného správania páchatela.

Domáce násilie má rôzne formy - fyzické, sexuálne, psychické a často aj ekonomické. Fyzické násilie je nezriedka sprevádzané ťažkou psychickou a verbálnou agresiou. Protiprávne konanie páchatela môže mať podobu priestupku proti verejnému poriadku či občianskemu spolunažívaniu, ale môže prerásť aj do závažnejších podôb trestno-právneho charakteru, napríklad násilia proti skupine obyvateľov a proti jednotlivcovi, nebezpečného vyhrážania, znásilnenia, sexuálneho násilia či sexuálneho zneužívania. **Trestný zákon osobitne definuje násilie na blízkej a zverenej osobe v § 208 ako „týranie blízkej osoby a zverenej osoby“ a preto je vhodné využívať pri trestnom stíhaní práve tento paragraf Trestného zákona (pozri príloha).**

Správna kvalifikácia trestného činu je dôležitá, pretože z nej vyplýva kvalifikácia trestného činu ako prečinu alebo zločinu so všetkými dôsledkami pre trestné konanie až po uloženie trestu v odsudzujúcom rozsudku. Navyše, budúce postupy na ochranu a podporu obetí a s tým spojené služby, budú závisieť od správnej kvalifikácie násilia ako konkrétneho trestného činu.

1.2 Mýty a fakty o domácom násilí

Skúsenosti ukazujú, že s problémom domáceho násilia - najmä násilia na ženách - sa ešte stále spája veľa rôznych mýtov a predsudkov. Existuje obrovský rozpor medzi faktami (rozsah problému, jeho príčiny a pozadie) a názormi na túto tému. Rozšírené mýty a predsudky nedovoľujú ženám postihnutým násilím, aby rozprávali o svojej situácii a dostali adekvátnu pomoc. Vedie to tak ďaleko, že ženy hľadajú vinu u seba a neodvážia sa vyjsť so svojím problémom na verejnosť.

To nie je násilie, tí dvaja sa len „hádkajú“

Medzi hádkou a násilím je podstatný rozdiel. Pri hádke ide o konflikt dvoch osôb, ktoré sú približne rovnako silné. Pri hádke ide zväčša o konflikt záujmov a každá zo zúčastnených strán sa pokúša presadiť svoje záujmy. Odborníci preto rozlišujú „partnerský konflikt“ od „intímneho teroru“ (pozri Úvod).

Intímny teror sa od partnerského konfliktu líši nerovnováhou sily a moci, napríklad jedna osoba je fyzicky silnejšia, ozbrojená alebo disponuje financiami alebo je inak závislá na druhom partnerovi, vzniká nebezpečenstvo, že silnejšia strana zneužije svoju prevahu na kontrolu nad druhou stranou. Vtedy sa konflikt mení na intimný teror. Nerovnosť moci je vždy prítomná vo vzťahu dospelých a detí. Ale aj ženy majú v našej spoločnosti v mnohých oblastiach oslabenú pozíciu a práve tá je medzinárodným spoločenstvom považovaná za príčinu násilia na ženách.

Násilie sa vyskytuje iba v chudobných a problémových rodinách

Násilie môže postihnúť každú ženu nezávisle od príslušnosti k sociálnej vrstve, kultúre a náboženstvu a nezávisle od veku. Dojem, že násilie sa týka len „problémových“ rodín, vzniká preto, že v niektorých skupinách spoločnosti sa násilie utajuje väčšmi ako v iných. Pre ženy z tých skupín, kde je hovorenie o tom, že zažili násilie, veľmi tabuizované, je preto ešte ťažšie hľadať a získať pomoc.

Pre mnohé ženy má zverejnenie násilia závažné dôsledky, napríklad môže utrpieť povesť rodiny, muž môže stratiť zamestnanie, u cudziniek môže byť ohrozené povolenie na pobyt. Staršie ženy majú menej šancí na začatie nového života, zdravotne postihnuté ženy si uvedomujú, že nemajú takmer žiadnu inú možnosť, ako znášať násilníckeho partnera.

Násilníci muži vystupujú navonok často ako kultivovaní a sympatickí, verbálne odmietajú „bezdôvodné násilie“ a dištancujú sa od páchatelov násilia. Svoje vlastné násilnícke správanie chápu ako oprávnenú reakciu na chybu ženy alebo ako niečo, čo je mimo ich kontroly. Násilníci muži sú

„majstri sveta“ v zapieraní a zľahčovaní situácie. Svoje vlastné správanie nikdy neoznačujú ako násilnícke, ale hovoria o „hádke“, „konflikte“ alebo o „potýčke“.

Násilie v rodine je súkromná záležitosť, štát by sa do toho nemal miešať

Žena resp. obeť, ktorá požiada niekoho o pomoc, sa tým už rozhodla svoj problém zverejniť. Násilné činy sú podľa našich zákonov trestné bez ohľadu na to, či sú páchané v rodine, alebo mimo nej. Okrem toho veľkú časť násilných činov tvoria tzv. oficiálne delikty, to znamená, že ich žaluje a stíha štát. Štát sa teda zaviazal zakročiť aj pri násilí v rodine.

Súkromie a nedotknuteľnosť obydľia neplatí v prípade, keď je narušená telesná alebo osobná integrita ktoréhokoľvek člena alebo členky rodiny. Ochrana života a zdravia má v tomto prednosť pred právom na súkromie.

Ženy si len vymýšľajú, aby získali byť alebo výhody pri rozvođe

V laickej ale niekedy i odbornej verejnosti je rozšírený názor, že výskyt krivých obvinení je u nás až 80-percentný. Odborníci a odborníčky pracujúce v tejto oblasti však tvrdia, že odhady slovenské, laické, hoci vyskytujúce sa aj medzi profesionálmi, sú nesprávne a zavádzajúce. Výskyt krivých obvinení nepresahuje hranicu 10 percent zo všetkých oznámení.

Skutočnosť je taká, že skryté násilie pri násilných činoch v rodine vysoko prevyšuje nahlásené prípady. Je veľmi pravdepodobné, že násilie nikto nezverejní a neoznámí. Ženy násilie oveľa častejšie utajujú alebo bagatelizujú, než by v tomto smere prehánali.

Ženám násilie nevadí, inak by predsa násilníka opustili

Ženy, ktoré zažívajú násilie, skúšajú všetko možné, aby zmenili situáciu. Chcú, aby násilie prestalo, často si však želajú aj udržať vzťah či manželstvo. Až keď zlyhajú všetky ich pokusy, hľadajú pomoc mimo rodiny. Niektorí muži kontrolujú svoje ženy tak, že sa ženy boja hovoriť s niekým o tom, čo zažívajú. Nie všetky ženy sa môžu uchýliť k príbuzným alebo známym. Boja sa, pretože ani tam nie sú v bezpečí.

Čím dlhšie sú ženy vystavené rôznym stratégiám uplatňovania násilia, tým ťažšie je pre ne oslobodiť sa. Násilník získava v tejto situácii čoraz väčšiu prevahu. Pokusy o útek a odpor majú často za následok ešte tvrdšie použitie násilia. Život v takomto vzťahu je pre ženy veľmi vyčerpávajúci. Ich pocit vlastnej hodnoty a energia vynakladaná na obranu slabnú. V dôsledku dlhotrvajúceho stresu môžu ochoreť. Násilie má negatívne dôsledky aj v sociálnej oblasti, napríklad stratu práce, izoláciu a stratu prístrešia.

Napriek týmto následkom nie sú ženy postihnuté násilím v žiadnom prípade len pasívne. Bránia sa vlastným spôsobom a rozvíjajú mnohoraké stratégie, aby chránili seba i deti. Prispôsobenie sa násilníckemu mužovi je jedna z možných stratégií, ako zabrániť najhoršiemu. Toto vynútené prispôsobenie je prirodzenou reakciou na silnejšieho protivníka a v žiadnom prípade nie je chorobné alebo masochistické.

Ženy často dostávajú radu, aby sa nenechali biť, aby sa bránili, alebo aby sa s násilníckym partnerom rozišli. Táto rada však недоceňuje vážnosť situácie, v ktorej sa ženy postihnuté násilím nachádzajú. Treba si uvedomiť, že mimoriadne veľké nebezpečenstvo zo strany násilníka hrozí ženám v období rozchodu a rozvodu.

Je veľmi ťažké a často nebezpečné oslobodiť sa zo vzťahu s násilníckym mužom. Pomoc zvonku je na jednej strane potrebná, na druhej strane však môže spôsobiť aj škody, ak nie je účinná, alebo nebola dohodnutá so ženou postihnutou násilím. Ženy sa však často stretávajú s bagatelizáciou svojej situácie a sú ponechané samy na seba. Dôsledkom je, že rezignujú na hľadanie pomoci.

Ženy násilníka nejakým spôsobom „provokujú“

Takýto postoj legitimizuje páchanie násilia v určitých situáciách, vinu za násilie pripisuje obetiam a mužov páhajúcich násilie zbavuje zodpovednosti. Za „provokáciu“ býva často označené už to, že žena príde o niečo neskôr z práce, má na niečo vlastný názor, navštívi svoju priateľku, alebo si dovoľí muža kritizovať.

Muži často pociťujú ako provokáciu správanie, ktoré sami u seba považujú za samozrejmé. Násilné činy ospravedlňujú tým, že správanie ženy označia ako „chybné“, ale aj tým, že žena kritizovala mužovo rovnaké „chybné“ správanie. Aj ženy, ktoré sa usilujú byť „perfektné“, bývajú týrané.

Jedným z jeho prvých cieľov je zmanipulovať svoju obeť natoľko, aby si o sebe začala myslieť, že nemá žiadnu hodnotu a že násilie si zaslúži. Páchateľ to bude mať niekoľkonásobne ľahšie, ak jeho obeť nebude mať žiadne sebavedomie, vďaka ktorému by mohla nájsť silu zbaliť sa a ujsť. Túto možnosť páchatelia potrebujú čo najrýchlejšie eliminovať. Nástrojom, ktorý na to používajú, je jazyk: „Je to tvoja chyba, musel som to urobiť“ sú slová, ktoré sa v rôznych podobách dostanú do uší väčšiny obetí a tieto si po niekoľkoročnom psychickom pekle zvyčajne začnú klásť otázky. Hanba, strach a vina sú len mechanizmami, ktoré sa u žien po čase spustia automaticky. Po určitom čase uveria tomu, že sú menejcenné a odísť od partnera by aj tak nezvládli.

Ženy si samy vyberajú partnerov, ktorí ich týrajú

Žiadna žena nechce, aby ju niekto bil, znásilňoval alebo zavraždil. Na začiatku vzťahu násilníci obvykle ešte nesiahajú po násilných prostriedkoch. Násilné správanie sa zväčša začína po určitom čase spolužitia, kedy žena začne byť na mužovi závislá. Skryté formy násilia sa často spájajú s pozitívne chápanými tradičnými hodnotami, takže je ťažké si uvedomiť, kedy sa začína zneužívanie moci, kontroly a útlak. „Rytiersky ochranca“ sa nepozorovane stáva kontrolujúcim mužom, šialená zalúbenosť sa mení na šialenú žiarlivosť, ubezpečovanie „Som do teba zbláznený“ sa zmení na tvrdenie „Mám právo na teba i na tvoje telo“.

Násilné činy v súkromnej sfére sa často chápu ako čisto afektívne konanie — muž jednoducho niekedy „vybuchne“, nevie vraj so svojimi pocitmi inak zaobchádzať. Tento argument prehliada skutočnosť, že násilné konanie je spravidla výberové. Muži ani v stave silného afektu neudrú napríklad svojho šéfa, svoju ženu však často áno.

Muži týrajú ženy, pretože sami v detstve zažili násilie

Muži, ktorí páchajú násilie, síce často v detstve zažili násilie, a vlastné zážitky s násilím sú istým „rizikovým“ faktorom, ktorý môže viesť k tomu, že sa človek správa násilnícky. To však automaticky neznamená, že by bludný kruh násilia musel nevyhnutne pokračovať. „Mali by sme začať so vzdelávaním mladých chlapcov a hovoriť im o tom, že násilie z nich mužov neurobí a muž a žena sú rovnocenní partneri. Často sa totiž stretávame s domácim násilím nie medzi partnermi, ale aj medzi rodičmi a deťmi alebo súrodencami. Navyše, ak malý chlapec vyrastá v násilnom vzťahu a vidí, že jeho otec beztrestne ubližuje jeho mame, tak bude mať pocit, že to tak má byť,“ hovorí na túto tému renomovaný americký policajt a odborník a domáce násilie Jenkins¹.

Negatívne skúsenosti z detstva môžu viesť aj k mimoriadne odmietavému postoju voči násiliu, ako tomu je u mnohých mužov. Zážitky z detstva majú teda rôzne následky. Niekedy síce môžu správanie vysvetliť, ale nikdy ho nemôžu ospravedlniť.

¹ Denník N: „Chlapcom by sme mali opakovať, že násilie z nich mužov neurobí“. Rozhovor so Scottom Jenkinsom, 25.11.2005

Základnou príčinou mužského násillia je alkoholizmus

Z výskumov skutočne vyplýva vzťah medzi nadmernou konzumáciou alkoholu partnera ženy a zvýšenou mierou násillia; tretina až polovica páchatel'ov bola alkoholikmi. To však zároveň ukazuje, že rozšírený názor o tom, že „príčinou domáceho násillia je alkohol“ v polovici prípadov neplatí. Muži, ktorí týrajú svoje ženy, páchajú násillie vtedy, keď sú opití, ale často aj vtedy, keď sú triezvi.

Alkohol nie je však prvotnou príčinou násillia, je iba jeho stimulátorom - spúšťačom. Odbúrava zábrany, a preto sa agresívne impulzy zosilňujú. Polovica týraných žien uvádza alkohol ako najčastejší spúšťač násillia. To však neznamená, že násilník nie je vinný. Stav opitosti využívajú násilníci muži ako argument, aby nemuseli prevziať zodpovednosť za svoje činy.

Ak je žena týraná, prejavuje sa u nej „Syndróm týranej ženy“

„Syndróm týranej ženy“ naznačuje, že dôsledky domáceho násillia na obeť sú nielen špecifické, ale i pre všetky obeť identické. Očakáva sa, že obeť sú pasívne a podriadené, majú sklony k bezradnému správaniu, k depresii a úzkosti. Ženu, ktorá nenaplnia tieto predstavy, psychológovia a súdni znalci často spochybňujú a jej skúsenosť ženy s násillím podhodnocujú.

V skutočnosti je spôsob prežívania násillia a traumy z neho veľmi individuálny a každá obeť ju môže prežívať a vyrovnávať sa s ňou odlišným spôsobom. Aj navonok sebavedomá, vyrovnaná a silná žena môže byť obeťou domáceho násillia, prípadne sa pokúša nájsť pomoc skôr, než sa stane „typickou obeťou“. Neprítomnosť znakov „syndrómu týranej ženy“ v žiadnom prípade neznamená, že žena nie je obeťou domáceho násillia a že si nezaslúži, aby sme sa jej prípadom zaoberali. Neexistuje dôvod čakať s pomocou, pretože každé domáce násillie je odsúdenia hodné a trestné. Naopak, prítomnosť „syndrómu týranej ženy“ skôr naznačuje, že obeť príliš dlho nebola poskytnutá pomoc a že jej okolie, ako i inštitúcie zlyhali.

On (násilník) je ale dobrý otec, veď deti vôbec nebije

Domáce násillie poškodzuje deti na celý život. Vo väčšine prípadov bývajú deti priamymi svedkami násilných incidentov medzi rodičmi, alebo sú s následkami týrania matky konfrontované podvedome, keďvidia zranenia matky alebo jej psychické problémy ako strach, sklúčenosť, smútok a depresie. Deti sa za obeť domáceho násillia považujú aj v prípade, ak na nich nebolo priamo páchané násillie.

Aj v prípade, že partner týra iba ženu, je veľmi vysoké percento pravdepodobnosti, že násillie sa rozšíri aj na deti. Ženy, ktoré sú dlhodobo vystavené domácemu násilliu, sú uzavreté do seba a svojich problémov. Sú schopné zaistiť dieťaťu stravu, ošatenie, udržiavať ho v čistote a teple, ale veľakrát nedokážu naplniť detskú potrebu lásky a dôvery. Dieťa sa tak nielen stáva obeťou, ale spravidla aj osamelým vo svojom strachu a obavách.

Prítomnosť pri násillí aj voči neznámej osobe je pre deti silným traumatizujúcim zážitkom, čím je vzťah k obeť bližší, tým je táto traumatizácia silnejšia. Deti bývajú úzkostné, neurotické, vyskytujú sa u nich často psychosomatické choroby a poruchy učenia a správania sa, a veľké percento z nich má podobné problémy vo svojich partnerských vzťahoch. V rodinách, kde je matka vystavená násilliu svojho manžela, sú deti svedkami alebo obeťami otcovho násillia od svojho raného detstva, mnohé od svojho narodenia a niektoré už pred svojim narodením. Pre mnohé z týchto detí je násillie voči matke častou a pre niektoré každodennou skúsenosťou.

1.3 Základné pravidlá a princípy

Polícia môže prispieť kukončeniu cyklu násillia tým, že bude vymáhať a presadzovať zákon a efektívnym spôsobom tak **odrádzať násilníka od páchania ďalšieho násillia**. Domáce násillie netvorí len jedna bitka, či jeden príležitostný incident, ale spravidla ide **opakovanú viktimizáciu**, t.j. dlhodobo trvajúce násillie a týranie. **Pri posudzovaní domáceho násillia však nie je rozhodujúca doba jeho výskytu, ale miera ohrozenia obeť resp. obeť.**

Prípady domáceho násillia sú mimoriadne zložité pre všetky zainteresované strany: obeť, ktorými sú najmä ženy, deti, ale i o políciu. Postup polície v týchto prípadoch musí byť citlivý a zároveň dostatočne razantný, pretože ak polícia nekoná efektívne, je takmer isté, že násillie bude pokračovať a môže sa skončiť až tragédiou.

Efektívne zásahy polície pri riešení týchto prípadov si vyžadujú znalosti o špecifikách domáceho násillia a v prípade vyšetrovateľov aj dodržanie osobitných postupov zohľadňujúcich citlivé postavenie obete vo vzťahu k násilníkovi. Úloha polície pri riešení prípadov domáceho násillia sa pritom pohybuje od prevencie k intervencii.

1.3.1 Čo obeť domáceho násillia očakávajú od polície?

Pre ženy postihnuté násillím/obeť domáceho násillia je vymanenie sa zo vzťahu, v ktorom zažívajú násillie, veľmi ťažkým krokom. Dôvodmi sú finančná závislosť, tlak rodiny a širšieho okolia, ale aj strach z ďalšieho násillia. Keď obeť zavolá v krízovej situácii na pomoc políciu, chce najmä to, aby sa násillie skončilo a aby polícia „priviedla muža k rozumu“. Očakáva:

- slušný a profesionálny prístup a správanie sa voči nej a jej deťom, bez predsudkov a osobných hodnotiacich úsudkov;
- polícia jej uverí a bude brať násillie, o ktorom hovorí, vážne a s pochopením pre situáciu obete;
- násilníkovi jasne dajú najavo protiprávnosť jeho správania;
- poskytnú jej zrozumiteľné informácie o jej právach a o pomáhajúcich zariadeniach;
- všetky informácie, ktoré dostane alebo ktoré od nej polícia požaduje, budú zrozumiteľne vysvetlené a na všetko dôležité budú osobitne upozornené;
- polícia vykoná všetky kroky k zaisteniu bezpečia a samotnej obete a jej detí, ak sú prítomné;
- zabezpečia jej ochranu, ak sa rozhodne násilníka opustiť alebo ak tak už urobila a bývalý partner ju prenasleduje a vyhráža sa jej;
- ubezpečia ju, že políciu môže zasa kedykoľvek privolať.

1.3.2 Zásady komunikácie s obeťou domáceho násillia

Vo všeobecnosti by mala polícia pri riešení domáceho násillia pristupovať k obeť uisťujúco a zároveň by mala prejavovať pochopenie vážnosti činu, ktorý sa stal a jeho dosahu na druhých ľudí. Treba sa vyhnúť irelevantným, zastrážujúcim a ironickým otázkam, keďže môžu viesť k zvýšenej miere frustrácie alebo zastráženia obete, respektíve k pocitu, že jej nikto neverí. Výsledkom môže byť znížená miera spolupráce obete.

V nasledujúcom texte predstavujeme pravidlá pre komunikáciu s obeťou, či už pri telefonickom oznámení, oznamovaní na obvodnom oddelení PZ SR, preverovaní na mieste, alebo v rámci vyšetrovania. Polícia by pri komunikácii s obeťou domáceho násillia mala zabúdať na tieto základné zásady:

Obeť je poškodená a nie obvinená

Základným pravidlom je, že žena zažívajúca násillie je poškodenou, teda obeťou v prípade domáceho násillia, preto **rozhovor s ňou by mal byť citlivý, empatický a neobviňujúci**. Policajt vedúci rozhovor musí byť tiež veľmi trpezlivý, pretože obeť zažíva celú škálu negatívnych pocitov, ktoré jej sťažujú rozprávať o násillí. Policajt nesmie skúsenosť obete zľahčovať, nesmie ju obviňovať za „provokovanie“ násillia, nesmie ju tlačiť do rozhodnutí, ktoré sama nechce, a musí jej zrozumiteľne vysvetliť jej práva.

Je potrebné brať obavy obete vážne a nevzbudzovať v nej pocit, že sa spochybňuje jej verzia. Veľa žien očakáva, že im nebudú veriť, a preto volia opatrné a defenzívne správanie. K základným pravidlám preto patrí obeť neobviňovať, neposudzovať za to, čo urobila či naopak neurobila, nespochybňovať jej slová, ani skutky, nebrať ju na zodpovednosť za násillie, ktoré zažila, vyhnúť sa akémukoľvek

naznačovaniu, že si násilie zaslúžila sama svojím správaním, nezosmiešňovať ju, ani nezľahčovať ju samotnú, ako ani jej skúsenosť s násilím a jej potreby. Najmä dlhodobo týrané obeť budú očakávať názor, že násilie, ktorým trpia, je ich chyba. Je potrebné vyhnúť sa otázkam typu: „Prečo ste to nechala dôjsť tak ďaleko?“, či „Prečo ste sa nebránili?“. Obeť je potrebné ubezpečiť, že nikto nemá právo páchať násilie a že konala správne, keď zavolała políciu.

Dôvera, uznanie a rešpekt

Na začiatku je potrebné upokojiť ženu zažívajúcu násilie a získať si jej dôveru; za týmto účelom by jej mal policajt oznámiť svoje meno a služobné telefónne číslo. **Jednoduché vyjadrenie, že má dôveru policajta, môže vytvoriť pre obeť dostatočne uvoľňujúcu atmosféru pre poskytnutie potrebných informácií.**

Počas vedenia rozhovoru je potrebné prejaviť obeti rešpekt, dôveru v jej slová a podporu. Príklad ubezpečení na vybudovanie dôvery:

- „Sme tu pre vás, už vám nič nehrozí, ste v bezpečí.“
- „S riešením podobných situácií máme skúsenosti, dôležité je, aby ste sa trochu upokojili.“
- „Verím, že situácia, v ktorej ste ťažká a nepríjemná a že sa necítite dobre, ale môžete nám dôverovať, pomôžeme a spoločne môžeme nájsť riešenie situácie.“

Zaručenie bezpečia

Obeť by mali po návšteve polície znovu nadobudnúť pocit, že svoj život môžu kontrolovať, čo je pre ne takmer životne dôležité. Často na to postačujú najjednoduchšie informácie typu: kde, kedy môžu podať výpoveď, komu o tom povedať, čo treba predložiť, čo môžu dosiahnuť, na koho sa ešte obrátiť, atď.

S obeťou je potrebné zaobchádzať s rešpektom aj vtedy, keď nechce podať trestné oznámenie a neodsudzovať ju, ak sa rozhodne trestné oznámenie nepodať. Má sa jej venovať rovnaká pozornosť a podpora, akú by jej policajt venoval, keby oznámenie podala.

Zisťovanie a podávanie informácií

Obeť by sa mala dať možnosť hovoriť o konflikte z jej pohľadu a jej tempom, bezprostredne po útoku môže byť mimoriadne stresovaná a dezorientovaná a niekedy nebude pripravená podať postačujúcu informáciu. Je potrebné zamerať sa iba na skutočnosti, ktoré policajtovi umožnia posúdiť konanie útočníka a rozhodnúť. Mal by klásť stručné a zrozumiteľné, citlivé otázky, obeť treba nechať, aby sa vyjadrila vlastnými slovami k tomu čo si pamätá,.

V každom štádiu služobného kontaktu je potrebné obeti **vysvetľovať policajtov postup** a prečo chce, ako aj toho, čo bude obsahom celého procesu, umožní obeti rozhodovať sa informovane, preto by mal policajt stručne opísať každý svoj nasledujúci krok a zodpovedať všetky prípadné otázky obeť,

Policajt musí **zaručiť obeti dôvernoscť**. Je neetické a neprofesionálne rozprávať nezainteresovaným o konkrétnych prípadoch domáceho násilia. Obeť by však mala byť poučená, že v trestnom konaní budú použité jej osobné údaje a v akom rozsahu. V rámci rozhovoru je dôležité informovať a **zrozumiteľne vysvetliť práva poškodenej ženy podľa trestného poriadku.**

Oslovovanie a jazyk komunikácie

Namiesto označovania ženy/obeť pojmom obeť alebo poškodená je v styku s ňou vhodné používať označenie „pani zažívajúca násilie/pán zažívajúci násilie“ a v prípade priameho oslovenia, obeť oslovovať priezviskom (pani/pán X). Na začiatku rozhovoru je dôležité zistiť, či osoba zažívajúca násilie rozumie úradnému jazyku a prípadne jej **zabezpečiť tlmočenie.**

Vedenie rozhovoru a kontaktné informácie

Rozhovor s obeťou by nemal byť **nikdy vykonaný za prítomnosti násilníka** alebo v policajnej miestnosti vytvorenej pre výsluchy. **Pri zásahu v domácnosti, treba viesť rozhovor v oddelenej miestnosti od násilníka**, v inej miestnosti a je zároveň postarať sa o deti ak sú v domácnosti a v prípade potreby kontaktovať sociálno-právnu ochranu detí na príslušnom UPRSaR.

V prípade oznámenia na obvodnom oddelení PZ SR je potrebné viesť rozhovor na nerušenom mieste, v osobitnej miestnosti a v súkromí. Ak to okolnosti prípadu dovoľujú a obeťou je žena, mala by mať možnosť výberu **hovoriť s policajtkou**. Ideálne by rozhovor mala viesť skúsená policajtká vytrénovaná v komunikačných zručnostiach a v téme násilia na ženách a domáceho násilia. Zistite si, ako a kedy možno ženu kontaktovať, jej kontaktné údaje, a to zvlášť pokiaľ nevediete rozhovor v priamom osobnom kontakte, ale napríklad telefonicky. Urobte tak pre prípad, že by bol telefonát prerušený alebo by žena náhle akútne čelila násiliu.

V prípadoch, kedy násilie viedlo k vážnym zraneniam, zvážte zaznamenanie rozhovoru na video alebo záznamník.

Dôverná osoba

Dôležité je informovať ženu, že si k rozhovoru má **právo prizvať dôvernú osobu**, čo môže byť buď blízka osoba, alebo špecializovaná pracovníčka na problematiku násilia na ženách, prípadne môže kontaktovať národnú nonstop linku pre asistenciu. Prostredníctvom nej možno upokojiť ženu a žena sa môže cítiť bezpečnejšie, keď vie že ju niekto podporí v prípade potreby. Príklady otázok:

- „Chcete aby sme niekomu zavolali, aby bola pri vás blízka osoba?“
- „Prajete si, aby sme zavolali na národnú linku pre ženy? Poradkyňa vám pomôže pochopiť, v akej situácii sa nachádzate a povie vám o ďalších možnostiach pomoci.“

Bezpečie a súkromie

Základnou úlohou je zaistiť bezpečie obeti, ktorá môže pociťovať strach a veľkú neistotu. Preto ju treba povzbudiť, aby vyhľadala a prijala pomoc a podporu. Obeť, ktorá po incidente domáceho násilia dostane podporu, bude lepšie pripravená zdolať ho a tiež rýchlejšie nadobudnúť sebakontrolu.

Keď prvýkrát ohlasuje násilie, mala by vedieť, že po skončení formálnych úkonov má možnosť odísť na bezpečné miesto. V prípade, že násilník nie je zaistený a obeť sa nechce vrátiť domov, pretože má strach o svoj život, je potrebné zabezpečiť kontakt s národnou linkou 0800 212 212, ktorá ju môže ďalej informovať o možnostiach núdzového ubytovania a kontaktovania organizácie.

Mediácia a konfrontácia je neprípustná

Mediácia domáceho násilia je absolútne neprípustná, takže pri riešení týchto prípadov by polícia nemala hľadať odôvodnenie násilia alebo minimalizovať jeho závažnosť. Mediácia je mysliteľná iba v prípade rodinnej hádky, preto je dôležité rozpoznať v konkrétnom prípade, či ide o hádku alebo domáce násilie.

Páchatelia by v polícii nikdy nemali nájsť spojencov, obzvlášť nie v policajtoch – mužoch. Nenaznačujeme tým, že by sa polícia spolčovala s páchatelom, avšak stačí gesto, alebo absencia intervencie po tom, ako bol identifikovaný možný trestný čin, a to môže páchatelovi dodať väčšiu moc. Poznanie cyklu násilia, dosahy, následky násilia, reakcie obete, jej obavy a potreby posilní kapacitu polície riešiť tieto komplexné trestné činy.

2 POLICAJNÝ ZÁSAH PRI DOMÁCOM NÁSILÍ

Obeťami domáceho násilia sú najčastejšie ženy, ktoré sú často svojou situáciou zahanbené a traumatizované. Pre takúto ženu je veľmi ťažké a často nebezpečné oslobodiť sa zo vzťahu s násilníckym mužom. Pomoc zvonku je na preto nevyhnutná. **Mimoriadne nebezpečenstvo zo strany páchatela hrozí ženám najmä v období rozvodu a rozchodu.**

Pomoc zo strany polície

Úlohou polície je účinne zasiahnuť a poskytnúť obeti ochranu. Konkrétna pomoc polície obeti násilia záleží od štádia, v ktorom sa práve nachádza.

- V úvodných štádiách násilného vzťahu môže polícia zohrať významnú preventívnu úlohu tým, že násilníkovi a jeho obeti definuje incident, ku ktorému došlo, ako násilie, ktoré je v rozpore so zákonom. Policajt zároveň odporučí obeti obrátiť sa na poradenskú organizáciu a násilníkovi možnosť absolvovať programy na zvládanie agresivity (zoznamy organizácií v závere).
- V štádiách akútneho ohrozenia, keď je obeť pripravená podať trestné oznámenie, je polícia povinná oznámenie prijať a konať v najlepšom záujme obete.

Nie všetky obete chcú podať trestné oznámenie. Mnohé majú strach o seba a svoje deti. Mnohé sú od násilníka ekonomicky závislé a je aj veľa takých, ktoré nedôverujú polícii, že ich dokáže ochrániť. Ony samy si vybudovali „stratégiu prežitia“ a obávajú sa, že akýkoľvek krok daný stav zhorší. Preto je dôležité, aby policajt prejavil obeti pochopenie pre jej situáciu a obavy a súčasne dali jasne najavo, že štát násilné činy netoleruje.

Ak obeť nie je pripravená podať trestné oznámenie, nie je možné ju k takému úkonu donútiť. Je potrebné dať jej priestor na konsolidáciu vlastných síl. Obeť má vedieť, že môže podať trestné oznámenie aj neskôr. Policajt môže iniciatívne navštíviť obeť po uplynutí určitého času a skontrolovať, či je ona a jej deti v poriadku, prípadne jej poskytnúť informácie o tých možnostiach, o ktoré predtým neprejavila záujem.

Treba však zdôrazniť, že podľa § 6 ods. 2 Trestného poriadku orgány činné v trestnom konaní a súdy **konajú z úradnej povinnosti**, ak Trestný poriadok neustanovuje inak. Je preto dôležité, aby polícia vysvetlila žene postup polície pri tzv. oficiálnych deliktoch a neoficiálnych. Účelom tohto vysvetlenia však nesmie byť nabádanie ženy, aby podala trestné oznámenie, ktoré môže zobrať späť. Rovnako nie je správne, ak sa polícia pri oficiálnom delikte ženy pýta, či skutočne chce, aby sa začalo trestné stíhanie. Vyvoláva to totiž mylný dojem, že vznesenie obvinenia a začatie trestného stíhania závisí od nej, hoci polícia oficiálne trestné činy musí stíhať z úradnej povinnosti. Následne to môže umožniť násilníkovi vyvíjať tlak na ženu a vyhrožovať sa jej, aby trestné oznámenie stiahla.

Či obeť podá oznámenie alebo nie, mal by sa policajt snažiť zlepšiť jej bezpečnostnú situáciu a spolu s obeťou sa pokúsiť zhodnotiť, či je jej situácia natoľko nebezpečná, že je potrebné jej premiestnenie do azylového domu. Menej radikálnym spôsobom, ako odchod obete z domu, je vyhľadanie podpory u priateľov, rodiny alebo profesionálnych inštitúcií, či **využitie zákonných možností pre vykázanie násilníka z domu.**

2.1 Prijatie oznámenia

Vyšetovanie prípadu spravidla začína prijatím oznámenia resp. trestného oznámenia. Oznámenie môže podať obeť, prípadne iný oznamovateľ, napr. pracovníčka národnej linky, svedok, sused, ale i páchateľ. Každé takéto oznámenie má svoje špecifiká, ktoré musí policajť pri prijímaní prvotných informácií o skutku zohľadňovať.

Policajti musia prijať oznámenie a správať sa profesionálne vo všetkých prípadoch a to bez ohľadu na predchádzajúcu históriu násilia v rodine a intervenciu polície. Ak je už v danej rodine zaznamenaná história násilia, je vhodné, aby sa **prípadochom zaoberal stále rovnaký policajť alebo policajtká**.

Obete najčastejšie kontaktujú telefonickú linku polície:

- bezprostredne po útoku;
- pri akútnom ohrození alebo vyhrážaní sa zo strany násilníka;
- ak násilník rozšíri priame násilie aj na iných členov rodiny;
- keď potrebujú informácie o možnej ochrane pred násilím a o možnostiach riešenia situácie násilia.

2.1.1 Telefonické oznámenie domáceho násilia

Operačné stredisko na KRPZ zistí od volajúcej osoby čo najviac informácií, t.j. odpovede na základné kriminalistické otázky: KTO, ČO, KDE, KEDY, AKO, PREČO, S ČÍM, príp. S AKÝM NÁSLEDKOM, so zameraním na tie, ktoré vypovedajú o momentálnom stave na mieste činu, o stave obetí a o nebezpečnosti páchateľa. Policajť by sa mal zamerať na tie, ktoré vypovedajú o momentálnom stave na mieste činu, o stave obetí a o nebezpečnosti páchateľa tak, aby dokázal zabezpečiť rýchlu zdravotnú pomoc a vedel v prípade potreby posilniť hliadku PZ, ktorú je povinný vyslať na miesto oznámenia za účelom preverenia oznámenia. **Ak sa z oznámenia zistí, že hrozí bezprostredné ohrozenie života alebo zdravia, je potrebné okamžité vykonanie služobného zákroku.**

Odporúčaný postup pri telefonickom prijatí **oznámenia od samotnej obete**:

Zistenie aktuálnej situácie a ohrozenie obete	Reakcia OS
V prípade akútneho ohrozenia	• zistenie, či je obeť v bezpečí a kde sa počas telefonátu nachádza; • okamžité vyslanie hliadky; • upokojenie, vybudovanie dôvery s obeťou; • ubezpečenie sa, či je žena na bezpečnom mieste počas telefonátu a môže hovoriť; • ak sú v domácnosti deti, zistiť, kde sa nachádzajú ⇒ kontaktovať UPSVAR (non-stop linka sociálno-právnej ochrany v meste); • zistenie, či potrebuje lekársku pomoc ⇒ kontaktovanie lekárskej pomoci v prípade potreby
Zistenie aktuálnej situácie a ohrozenie obete	Reakcia pracovníka OS
Ak nehrozí bezprostredné násilie	• opýtať sa, či sa môže násilník objaviť počas telefonátu. Ak je takáto možnosť, treba si dohodnúť bezpečnostnú stratégiu pre takúto situáciu (napr. inštrukcie typu: „pani, ak sa náhle objaví váš muž, povedzte nám „nemám záujem o vami ponúkanú ponuku“); • ak žena náhle zmení tón rozhovoru a zľahčuje svoje podanie, je pravdepodobné, že sa vrátil násilník a vhodné napr. sa opýtať: „pani, ak je tam váš manžel a potrebujete pomoc, povedzte číslo do 10“; • poskytnúť základné informácie žene, čo môže robiť; • poskytnúť kontakt na národnú linku na čísle 0800 212 212;

V každom prípade však musí policajt, ktorý prijme oznámenie, zabezpečiť jeho preverenie a v prípade potreby aj vykonať služobný zákrok a ďalšie neodkladné a neopakovateľné úkony.

2.1.2 Prijatie oznámenia domáceho násillia osobne na útvar PZ

Len málo žien resp. iných obetí domáceho násillia príde oznámiť násillie priamo na útvar PZ. Niektoré prídu vtedy, ak ich polícia požiadala, aby sa dostavili po incidente domáceho násillia na podanie trestného oznámenia, alebo ich na útvar PZ sprevádzajú sami policajti priamo z miesta činu.

Ak sa obeť dostaví na najbližší útvar PZ, ktorým je spravidla obvodné oddelenie PZ v mieste jej bydliska, je nežiaduce, aby dochádzalo k zbytočným obštrukciám zo strany policajtov. Napr. je nevhodné, aby pred už traumatizovanou obeťou riešili otázku, či trestné oznámenie prijme poverený príslušník základného útvaru PZ, poverený príslušník PZ pre skrátané vyšetrovanie alebo priamo vyšetrovateľ.

Prijať trestné oznámenie od obete je nevyhnutné na mieste, kde sa dostaví, bez ohľadu na to, ako bude neskôr kvalifikované konanie páchatela, proti ktorému oznámenie smeruje. Nakoniec, až po prijatí oznámenia možno určiť, či sa bude jednať o prečin, zločin, alebo iba o priestupok.

Trestný poriadok upravuje prijatie trestného oznámenia v ustanovení § 196, podľa ktorého sa **trestné oznámenie podáva prokurátorovi alebo policajtovi**.

Prijatie trestného oznámenia konkretizuje nariadenie MV SR č. 111/2005 o vymedzení príslušnosti útvarov PZ pri odhaľovaní trestných činov a zisťovaní ich páchatel'ov, o postupe v trestnom konaní, o výjazdových skupinách a špecializovaných tímoch, podľa ktorého trestné oznámenie je povinný prijať každý vyšetrovateľ alebo poverený príslušník PZ. Nahradiť povereného príslušníka pri prijatí trestného oznámenia môže za určitých okolností poverený príslušník základného útvaru, čiže policajt obvodného oddelenia PZ.

Policajt obvodného oddelenia PZ prijíma trestné oznámenie

- keď ho je treba prijať po skončení času služby alebo v mieste, kde nie je dislokované oddelenie skrátaného vyšetrovania
- len o prečinoch, pre ktoré zákon ustanovuje trest odňatia slobody, ktorého horná hranica neprevyšuje tri roky alebo ide o prečin, o ktorom je príslušný konať vyšetrovateľ, ak z trestného oznámenia nevyplýva nutnosť vykonať neodkladné úkony alebo neopakovateľné úkony.

Policajt má možnosť vykonať neopakovateľné či neodkladné úkony a začať trestné stíhanie aj vtedy, keď sa o skutočnostiach odôvodňujúcich začatie trestného stíhania dozvie inak ako z trestného oznámenia, napr. z úradného záznamu vyhotoveného službukonajúcou hliadkou pri preverení incidentu na mieste činu.

Poverený príslušník pre skrátané vyšetrovanie je povinný prijať trestné oznámenie, ak sa oznamujúca osoba dostaví na obvodné oddelenie PZ. V prípade, ak hrozí nebezpečenstvo z omeškania alebo pre oznamovateľa je to spojené s mimoriadnou stratou času alebo s inými ťažkosťami, prijme trestné oznámenie **policajt obvodného oddelenia PZ** a po vykonaní potrebných opatrení bez meškania postúpi vec príslušnému vyšetrovateľovi alebo poverenému príslušníkovi PZ.

Vyšetrovateľ prijíma trestné oznámenie v zásade výnimočne v prípade, ak sa oznamujúca osoba dostaví priamo na okresné riaditeľstvo PZ. Je neprípustné, najmä ak hrozí nebezpečenstvo z omeškania alebo mimoriadna strata času či iné ťažkosti pre oznamujúcu osobu, posilať ju na podanie trestného oznámenia na iný útvar PZ.

2.2 Preverovanie skutku na mieste

Pred služobným zákrokom na mieste domáceho násilia by mal operačný dôstojník operačného strediska vyhodnotiť situáciu zo všetkých dostupných informácií, aby policajti mohli zvoliť vhodnú taktiku služobného zákroku a podľa potreby si rozdeliť úlohy. V prípade domáceho násilia, kde je obeťou žena, je vhodné **uprednostniť pri zásahu zmiešanú dvojicu, t.j. poslať na miesto zásahu policajtku a policajta** (pokiaľ je to možné). Rovnako je vhodné uprednostniť takého policajta resp. policajtku, ktorí sú v danej oblasti preškolení alebo majú už skúsenosti so zásahmi v prípadoch domáceho násilia.

Policajti prichádzajúci na miesto činu, musia počítať s tým, že násilník môže predstavovať nebezpečenstvo pre obeť i samotných policajtov. Pri služobnom zákroku musia dbať najmä:

- na bezpečie pre obeť, medzi ktorými môžu byť aj deti;
- na vlastné bezpečie;
- na česť, vážnosť a dôstojnosť osoby, proti ktorej smeruje služobný zákrok.

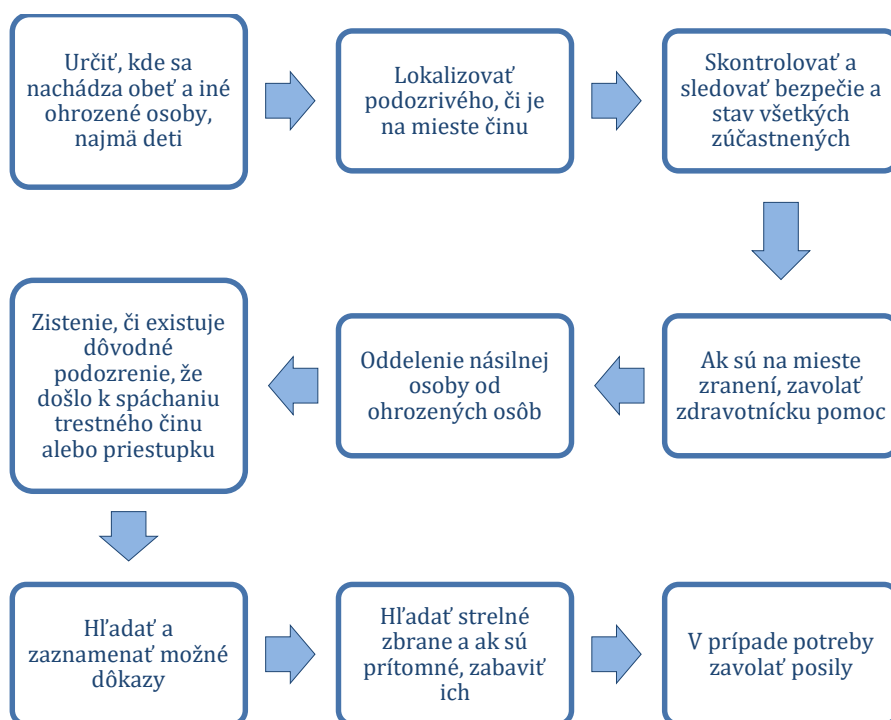
Policajt vstupuje do situácie domáceho násilia ako tretia strana a svojim profesionálnym vystupovaním si musí zabezpečiť spoluprácu so všetkými prítomnými osobami.

V prípade, ak je oznamovateľom niekto iný ako samotná žena/obeť domáceho násilia je **vhodné vopred sa snažiť kontaktovať obeť na zistenie situácie a dohodnúť s ňou ďalší postup**. Napríklad v prípade prijatia podnetu cez linku prokuratúry náhly príchod polície môže totiž ženu/obeť ešte viac ohroziť, najmä ak polícia nezistí dôvody na vykázanie resp. iný postup proti násilníkovi.

Služobný zákrok možno rozčleniť na tieto etapy:

1. zisťovanie informácií operačným dôstojníkom a príprava
2. príchod na miesto činu;
3. nadviazanie kontaktu s prítomnými osobami;
4. zhromažďovanie informácií a vyhodnotenie rizika ohrozenia;
5. prijímanie rozhodnutí o ďalšom postupe.

2.2.1 Základný postup pri zásahu v prípade domáceho násilia

2.2.2 Príchod na miesto činu

V prípade oznámenia akútneho útoku prichádzajú policajti na miesto na vozidle **bez zapnutého VRZ-u**, aby neupozornili na seba násilníka. Mali by mať základné informácie o situácii na mieste činu, o páchatelovi a obetiach, včítane záznamov o predchádzajúcich priestupkoch či trestnej činnosti.

Taktiku neupozorniť na seba je potrebné dôkladne dodržať aj pri vstupe do bytového domu. Treba zazvoniť susedom, alebo o otvorenie dverí požiadať vysielaczkou operačného dôstojníka, ktorý zabezpečuje spojenie s členmi domácnosti cez mobilný telefón.

Ak je oznamovateľom iná osoba ako obeť, napr. sused, treba nadviazať prvý kontakt s touto osobou z dôvodu vytvorenia si lepšej predstavy o tom, čo sa v danom byte stalo a aký je momentálny stav. Ak na mieste práve dochádza k páchaniu násilia, má prednosť zabránenie v jeho pokračovaní. Až potom sa nadviaže kontakt a zhromažďujú informácie.

2.2.3 Nadviazanie kontaktu s obeťou, ohrozenými osobami a podozrivým

Pri služobnom zákroku na mieste činu, kedy policajt zazvoní alebo sa snaží inak dostať do bytu, môžu nastať rôzne situácie:

Situácia	Postup polície
Dvere ostanú zatvorené	• Zvážiť možnosť podľa § 29 zákona o PZ, podľa ktorého má policajt oprávnenie otvoriť byt vtedy, keď je dôvodná obava, že je ohrozený život alebo vážne ohrozené zdravie osoby, alebo ak hrozí závažná škoda na majetku a vec neznesie odklad, alebo ak sa v byte zdržiava páchatel úmyselného trestného činu a nerešpektuje výzvy polície na jeho opustenie. • K tomuto úkonu pribrať nezúčastnenú osobu. Policajt ju nemusí pribrať vtedy, ak by mohlo dôjsť k ohrozeniu jej života alebo zdravia, alebo ak hrozí nebezpečenstvo z omeškania. • Po otvorení bytu je potrebné okamžite vyrozumieť nájomcu bytu alebo vlastníka užívajúceho byt alebo inú oprávnenú osobu. • Otvorením sa nesmie sledovať iný účel ! • O otvorení bytu a vykonaných opatreniach (zabezpečenie uzatvorenia bytu) spíše policajt úradný záznam.
Dvere otvorí pravdepodobný násilník	• V prípadoch domáceho násilia zvyčajne otvorí dvere samotný násilník. Ak to okolnosti služobného zákroku dovoľujú, policajt sa predstaví, a preukáže zákonným spôsobom svoju príslušnosť k PZ. Spýta sa, s kým hovorí a overí si totožnosť osoby, s ktorou komunikuje. • Vysvetlí dôvod svojej prítomnosti v byte. (Napríklad formuláciou: „<i>Máme nahlásenú informáciu, že tu dochádza k výtržnosti a polícia je povinná túto informáciu preveriť.</i>“) • Požiada o možnosť vojsť do bytu.
Násilník nechce policajta pustiť do bytu	• Policajt vloží nohu medzi dvere a zabráni tak pribuchnutiu dverí; • Požiada násilníka, aby zavolať obeť - manželku príp. inú blízku osobu – podľa informácie z dôvodu, aby sa presvedčil, či je v poriadku.

	• Ak je zjavné, že pred príchodom policajta došlo medzi nimi k incidentu, ale obeť nechce alebo nemôže túto skutočnosť potvrdiť a násilník policajta presviedča, že sa nič nedeje, je potrebné zvažovať, či nie je dôvodná obava, že bude v agresívnom konaní pokračovať. • Násilníka možno za splnenia uvedených zákonných podmienok ○ vykázať zo spoločného obydli v zmysle Zákona o Policajnom zbore na 10 dní, pričom vykázanie automaticky zahŕňa aj zákaz priblíženia k obeti; ○ zaistiť z dôvodu, že sa dopúšťa priestupku alebo je podozrivý z páchania trestného činu, a tým zaistiť bezpečnosť obete, ako aj ostatným osobám v domácnosti, ak sú splnené podmienky na zaistenie osoby podľa § 19 zákona o PZ. Policajt je povinný odovzdať zaistenú osobu orgánom činným v trestnom konaní alebo inému príslušnému orgánu, ak po vykonaní úkonov zistí, že sú dôvody na jej odovzdanie. Ak ju policajt neodovzdá, musí ju ihneď prepustiť. Zaistenie osoby nesmie trvať viac ako 24 hodín od obmedzenia osobnej slobody. O odovzdaní osoby policajt bezodkladne napíše úradný záznam. • Ak podmienky ešte splnené nie sú, mal by policajt násilníka dôrazne upozorniť, za akých okolností môže byť zaistený a že ak bude polícia privolaná opätovne, bude policajt nútený situáciu riešiť účinnejšie. Podľa možnosti je dobré nechať v schránke, ale ešte lepšie u susedov, informácie a telefónne čísla na príslušné oddelenie PZ, národnú linku a organizácie poskytujúce pomoc obetiam.
Dvere otvorí pravdepodobná obeť	V prípade domáceho násillia je vysoko pravdepodobné, že násilník pošle ženu resp. obeť otvoriť dvere s cieľom upokojiť políciu a poslať ju preč. Je vysoko pravdepodobné, že násilník stojí za dverami a drží obeť „v šachu“, alebo sa vyhráža obeti ohrozením detí alebo iných členov rodiny, ak políciu nepošle preč. Ak policajt podľa výzoru a stavu obete zistí potrebu zákroku, môže postupovať nasledovne: • zavola si obeť von z bytu, pričom druhý kolega blokuje dvere alebo vojde do bytu; • ak obeť nechce vyjsť na chodbu, stojí v pootvorených dverách a pôsobí vystrašene, je potrebné zistiť, či ju priamo ohrozuje násilník stojaci za dverami. V takomto prípade sa bude žena snažiť bagatelizovať prípad a poslať políciu preč. Preto je vhodné zistiť situáciu cez dohodnuté neverbálne znamenie, napr. napísať na papier vetu „<i>Pani, ak vás muž ohrozuje, žmurknite dvakrát</i>“; • v prípade ohrozenia ženy vstúpi polícia do bytu a postupuje podľa situácie zaistením alebo vykázaním násilníka, prípadne v prípade želania ženy opustiť byt odvedením ženy do azylového domu.
Polícia sa dostane do bytu	Ak policajta násilník vpustí dnu, najprv je potrebné situáciu upokojiť a pokúsiť sa vytvoriť vzájomnú dôveru a porozumenie medzi policajtom a dvojicou. Policajt odôvodní svoju prítomnosť tým, že reaguje na oznámenie a chce si len vypočuť verziu udalosti od všetkých prítomných. Následne polícia oddelí

násilníka a obeť a oboch vypočúva v osobitnej miestnosti, pričom ženu prednostne vypočúva žena.

Po príchode polície na miesto určenia treba zistiť, **kto je prítomný a či sú tam zranení, ktorí si vyžadujú okamžitú lekársku pomoc**. Pri vstupe do priestoru, kde došlo k incidentu nestačí len položiť otázku, kto je prítomný, ale policajti resp. policajtky musia celý priestor osobne prezrieť.

Pri príchode do bytu musia policajti vždy skontrolovať, či sú prítomné deti a či sú v poriadku. Policajti často venujú deťom nedostatočnú pozornosť, pretože deti zvyčajne nie sú hlavnou obeťou ani páchatelom násilia. Je tu však možnosť, že útočník je násilný aj voči nim, pretože zvyčajne vykonáva nátlak a kontrolu nad celou rodinou. Niektorí muži sa vyhrážajú zabitím detí, keď si myslia, že partnerka ich chce opustiť, a niekedy skutočne tieto hrozby vykonajú. **Deti sú preto tiež vo veľkom nebezpečenstve.**

Ak je prítomná obeť aj páchatel, prvá vec, ktorú treba urobiť je ich **oddeliť a vypočuť ich samostatne**. Policajtká nech sa zhovára s údajnou obeťou a policajt s údajným páchatelom, pokiaľ je na mieste. Kvôli bezpečnosti bude možno potrebné daný priestor upraviť (posunúť nejaké objekty alebo odtlačiť zavádzajúci nábytok).

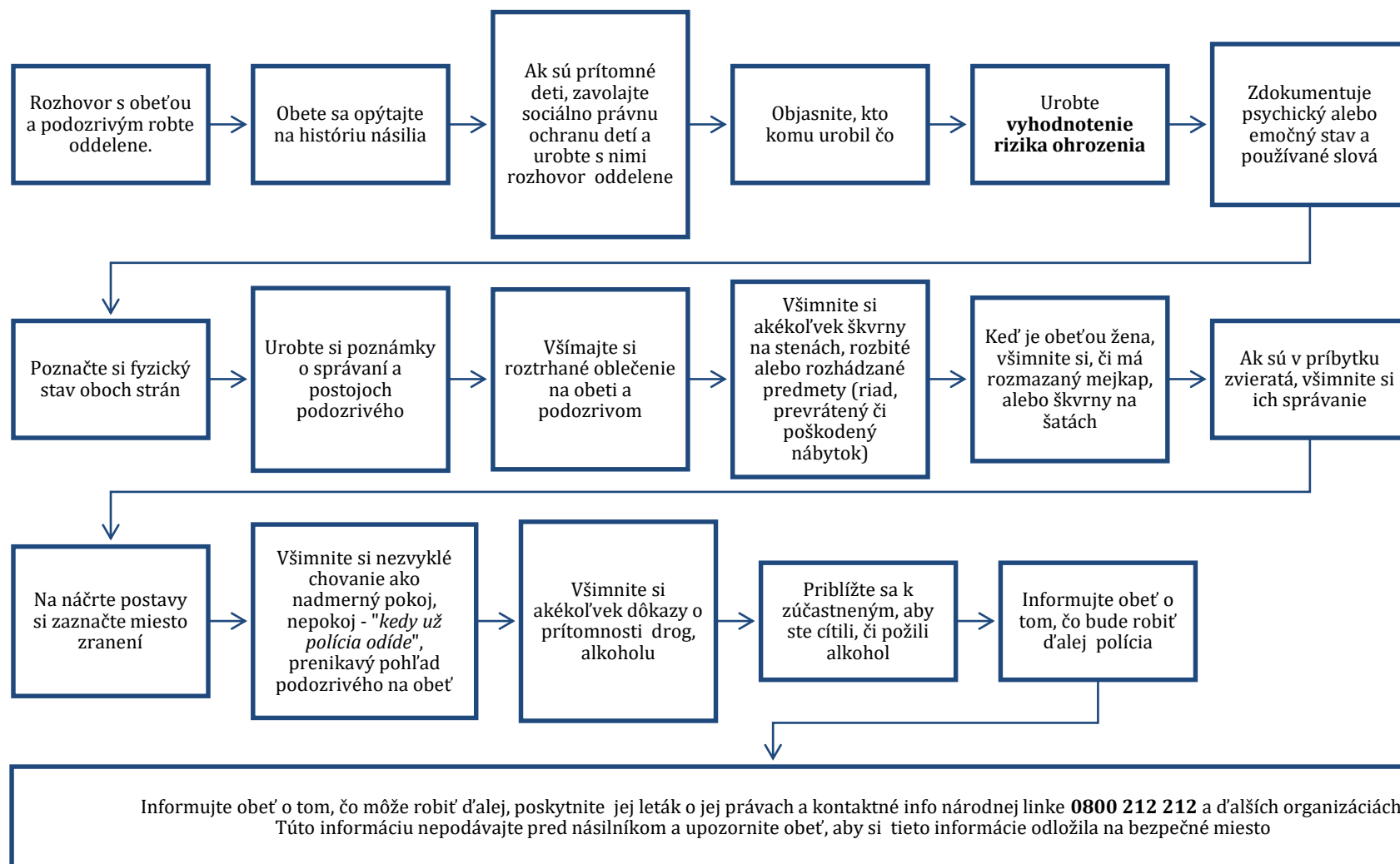
2.2.4 Zhromažďovanie informácií

Policajti musia dať možnosť vyjadriť sa obom stranám, pričom vyjadrenia by si mali stručne zaznačiť pre účely vyhotovenia úradného záznamu. (postup nižšie)

Vypočúvanie obeť a násilníka musí prebiehať v oddelenom priestore. Veľmi často sa obeť bojí hovoriť v prítomnosti páchatela. Fyzickým oddelením obeť a páchatela sa vytvoria podmienky na to, aby obeť mohla hovoriť otvorenejšie. Obom stranám je potrebné vysvetliť, prečo boli oddelené, pretože ak si policajt zoberie nabok len jednu stranu, môže to vyzeráť, že je na strane druhého účastníka a vyvolá tak u nich nedôveru.

Jeden policajt (prednostne policajtká) odvedie obeť do inej miestnosti a tam ju požiada o poskytnutie potrebných informácií. Druhý policajt sa zaoberá násilníkom. Ich oddelenie je dôležité z dôvodu vlastnej bezpečnosti, ale aj kvôli bezpečnosti zainteresovaných, najmä ak sa muž správa agresívne. Tým sa zabráni stranám vzájomne sa napádať, či akokoľvek ovplyvňovať vyjadrenia druhého.

Ak sa policajtovi nepodarí strany dostatočne oddeliť, môže dôjsť k ďalšiemu vyostreniu konfliktu. Niekedy obeť využije prítomnosť policajta ako príležitosť vyjadriť svoj hnev a pocit krivdy. Vtedy je potrebné obeť vysvetliť, že jej reakciu chápe, ale potrebuje zistiť, čo sa skutočne stalo.

2.2.5 Rozhovor s obeťou

Správanie policajta alebo policajtky počas rozhovoru určí ochotu obeť spolupracovať. Ak sa obeť cíti v bezpečí a nemá pochybnosť o tom, že jej policajt verí, je pravdepodobnejšie, že aj ona bude dôverovať polícii. Rozrušenú obeť je potrebné ukládať, len tak poskytne širšie a užitočné informácie na účely vyšetrovania. Účinné a efektívne objasňovanie a následné vyšetrovanie umožní polícii podávať lepšie výkony, byť spokojnejšia so zásahmi a zvýši šance zachrániť životy a znížiť mieru ďalšieho násillia na obetiach a ich deťoch.

Rozhovor s obeťou domáceho násillia si vyžaduje osobitný prístup, vďaka ktorému sa podarí zozbierať relevantné informácie bez zanedbania bezpečia obeť. V rozhovore s obeťou sa **treba predovšetkým vyhnúť sekundárnej viktimizácii kladením posudzujúcich otázok, nejasných alebo nepriamych otázok.** V prípade obeť, ktoré sú plné strachu a minimalizujú alebo popierajú potrebu zásahu polície, je potrebné postupovať osobitne opatrne a v žiadnom prípade negatívne neposudzovať obeť.

Pri rozhovore s obeťou je potrebné prispôbiť tempo i spôsobom vedenia rozhovoru jej psychickému rozpoloženiu. Vhodné je rozhovor o udalosti začať neutrálnym gestom napr. ponúknuť pohár vody a sprostredkovať obeť pocit, že nad situáciou získala kontrolu. To je možné napríklad tak, že sa spýtame, kde s ňou môžeme viesť rozhovor („Porozprávame sa tu alebo sa budete lepšie cítiť v kuchyni?“; „Najlepšie bude, ak sa s vami porozprávam v klude. Vidím, že tu nie je klud. Môžeme ísť do..?“). Pokiaľ sú v domácnosti deti alebo iná odkázané osoby, je potrebné obeť vysvetliť, kde sa nachádzajú a uistiť ju, že sú v bezpečí.

Otázky treba klásť **zrozumiteľne, jednoznačne a stručne.** Rozhovor nie je výsluchom, preto by mal slúžiť iba na to, aby policajt na mieste objasnil, či boli naplnené znaky priestupku alebo niektorého trestného činu a či je potrebné prijať niektoré z opatrení na mieste. Policajt musí obeť pripraviť, že možnosť zápisničnej sa vyjadriť dostane až pred povereným príslušníkom PZ alebo vyšetrovateľom, ktorý ju dôkladne vypočuje v procesnom postavení svedka - poškodeného, preto má žiadať iba stručnú informáciu.

Pri rozhovore s obeťami sú najužitočnejšie otvorené otázky, ktoré na účely prípadného ďalšieho vyšetrovania pomôžu získať relevantné a spoľahlivé informácie a umožnia komunikovať bez ovplyvňovania zúčastnených strán a bez toho, aby bol na ne vytváraný tlak. Odporúča sa neprerušovať tok myšlienok obeť a špecifickejšiu, uzavretú otázku, je vhodné položiť, až keď obeť prestala rozprávať, alebo nevie, čo povedať ďalej.

Užitočné otázky:

- Povedzte mi prosím, čo sa stalo.
- Už sa niekedy niečo podobné stalo? Už vás niekedy tento človek (váš partner) uderil/zbil? Kedy/odkedy?
- Kde vás uderil? Rukou? Otvorenou dlaňou alebo päťou?
- Nejakou vecou? Akou? Ukážte mi ju prosím.
- Do ktorej časti tela vás uderil? Mohli by ste mi to prosím ukázať? Môžem si to odfotografovať?
- Môžete mi ukázať na tomto náčrte postavy (ukážte jej obrázok postavy), ktorú časť tela máte zranenú?
- Privoláme zdravotnícku pomoc? Už ste niekedy navštívili pohotovostnú službu?
- Boli ste nejakým spôsobom zastrašovaná/Počúvali ste na svoju adresu nejaké hrozby? Mohli by ste mi zopakovať tie slová?
- Sú v tomto dome/byte nejaké zbrane (okrem nožov)? Boli použité? Môžete mi ukázať, kde sú?

Niektoré **otázky, ktorým sa počas rozhovoru treba vyhnúť:**

- Čo ste povedali, že sa tak nahneval?

- Čo ste urobili, že takto zareagoval?
- [Nejasné alebo rečnícke otázky]: Ste v poriadku? Je všetko v poriadku?
Ľudia zvyknú na tieto otázky prisvedčiť, najmä ak sú v šoku alebo vykoľajení. Preto je lepšie klásť jednoznačné otázky, ktoré obeti pomôžu skoncentrovať svoju pozornosť na udalosti, zranenia a zareagovať adekvátne. Výsledkom bude väčšia ochota obete spolupracovať.

Stratégie vedenia dobrého rozhovoru

- Policajt by mal hovoriť pokojným hlasom a priamo.
- Policajt pri rozhovore umožní obeti opísať situáciu z vlastného uhla pohľadu a jej vlastným tempom.
- Policajt je nestranný, nevyvoláva v obeti dojem, že spochybňuje jej vyjadrenia, pretože si bude myslieť, že násilie, ktorým trpí, považujete za jej vlastnú chybu. Nemal by ju súdiť, a to ani vtedy, ak jej konaniu alebo rozhodnutiam z ľudského hľadiska nerozumie.
- Keď je obeť alebo násilník nahnevaná/ý alebo kričí, policajt by mal požiadať, aby sa upokojili a stíšili hlas. Je to mierumilovný spôsob, ako človeka prinútiť, aby sa upokojil, keďže v opačnom prípade nedokáže pochopiť, čo polícia hovorí.
- Policajt zopakuje otázky a výroky toľkokrát, koľko je potrebné, až pokiaľ sú jasné všetky potrebné informácie.
- Policajt oslovuje prítomných (obetí) priezviskom, to jej pomôže sa skoncentrovať a venovať pozornosť tomu, čo sa jej pýtate alebo čo sa hovorí.
- Policajt sa musí uistiť, že nevydáva rôznorodé a protichodné posolstvá. Reč tela môže prezradiť podráždenie, nedôveru voči tomu, čo počuje.
- Otázky by mali byť informatívne a neobviňujúce.
- Nakoľko v tomto štádiu nie je relevantné, aká bola motivácia k útoku, obeti by sa nemali klásť otázky ohľadom motívu konania páchatela. Nie je na mieste sa pýtať, aký problém predchádzal násiliu.
- Nie je na zasahujúcom policajtovi rozhodnúť, čo sa stalo a prečo, ale zistiť, či došlo k spáchaniu trestného činu a adekvátnym spôsobom postupovať.
- V niektorých prípadoch môže **nepochopiteľné správanie obete** zaviesť políciu na nesprávnu cestu. Napríklad keď sa žena chová „hystericky“, alebo minimalizuje či popiera to, čo sa stalo. Obeť môže polícii povedať, že všetko je v poriadku, a dokonca sa môže pokúšať prácu polície, ktorá sa snaží podozrivého zatknúť alebo vykázať, prekaziť.
- Policajt by mal jednotlivé situácie vyhodnotiť a konať so zámerom ochrániť každú zraniteľnú obeť násilia, ktorá v istých situáciách nemusí byť schopná posúdiť mieru rizika.
- Najdôležitejšie je **obeť informovať o jej ďalších možnostiach**. Ak sa rozhodne podať trestné oznámenie, je vhodné informovať ju o postupe a vysvetliť, čo bude po podaní trestného oznámenia nasledovať. Je potrebné obeti povedať, že **akékoľvek násilie voči blízkym je neprípustné a podľa intenzity a rozsahu môže byť kvalifikované ako priestupok, či dokonca trestný čin**. Treba jej odporučiť, že svoju situáciu musí riešiť a ak to nechce robiť cez políciu, tak prostredníctvom národnej linky, odboru sociálnych vecí a rodiny alebo organizácií, ktoré poskytujú obetiam právne, psychologické i sociálne služby.

2.2.6 Rozhovor s podozrivou osobou

Profil násilníkov môže byť rozmanitý, od nízkej socio-ekonomickej triedy až po vysokú triedu, môžu to byť chudobní alebo aj bohatí ľudia (spravidla muži). Adresa sa môže nachádzať vo veľmi chudobnej, ale aj veľmi bohatej časti mesta či krajiny. Polícia by sa nemala nechať ovplyvniť žiadnym z týchto faktorov a mala by jednoducho postupovať podľa zákona.

Niektorí násilníci môžu byť veľmi rozhnevaní a môžu kričať, pretože policajti vstúpili do obydľia bez povolenia. Iní sa môžu chovať prívetivo a šarmantne, pokúšajúc sa políciu presvedčiť, že všetko je v najlepšom poriadku, ďalší môžu udalosti bagatelizovať.

Na to, aby sa policajti vyhli manipulácii násilníkom a riadne si robila svoju prácu, mali by:

- umožniť podozrivému povedať svoju verziu prípadu bez toho, aby ho obviňovali - pri obviňovaní bude podozrivý len viac defenzívny a popierajúci;
- neuistovať násilníka o porozumení ani mu nedávať žiadne neverbálne signály, ktoré by naznačovali súhlas s tým, čo hovorí;
- nahlásiť jeho verziu udalosti, aj keď je zjavne absurdná;
- splniť si informačnú povinnosť voči podozrivému, ak bude zaistený a predvedený alebo vykázaný z obydľia.

Ak podozrivý do príchodu polície opustil obydľie, je potrebné pýtať sa obeť, či vie, kam išiel, kam predpokladá, že by mohol odísť, či predpokladá, že sa vráti a objasniť, či nehrozí riziko iným osobám alebo pri návrate podozrivého do obydľia.

Pri rozhovore s podozrivým by mu policajt nemal dávať dôvod myslieť si, že súhlasí s jeho tvrdeniami, ktorými vysvetľuje svoje konanie, je nutné trvať na faktoch o tom, čo sa stalo. Neutralita policajta pri zásahu by mu nemala brániť v tom, aby profesionálne zdôraznil, **že za násilie je vždy zodpovedný ten, kto ho koná** (s výnimkou opodstatnenej sebaobrany) a je úlohou policajta za týmto účelom zhromaždiť informácie. Neutralita policajta pri zásahu by mu tiež nemala brániť v tom, aby prípadné násilníckove obviňovanie obeť z „provokácie“ odmietol ako skutočnosť, ktorá je vecou interpretácie a presahuje jeho kompetencie pri zásahu.

Pokiaľ policajt podozrivého pozná, musí si zachovať služobný odstup a vyžadovať si rešpekt a úctu, ktorá policajtovi prináleží ako verejnému činiteľovi. Dobrým prostriedkom na dosiahnutie odstupu môže byť použitie vykania a jeho vyžadovanie.

Pri každom služobnom zákroku je potrebné si všímať, či je podozrivý pod vplyvom alkoholu, drog a zistiť, či nie je ozbrojený alebo sa v obydľí nenachádza strelná zbraň. Pri zásahu na mieste sa stupeň opitosti či inej intoxikácie skúma iba v súvislosti so schopnosťou vypovedať a s ohľadom na ochranu života a zdravia.

Ak je podozrivý ozbrojený a ak sa v byte nachádzajú zbrane, policajt využije svoje **oprávnenie odňať zbraň**². Policajti pritom nesmú zabúdať na vlastnú bezpečnosť a musia byť v strehu, mať útočníka neustále na očiach.

Policajt na mieste domáceho násillia, ak je zároveň miestom činu, je povinný zabezpečiť ho a zamedziť prístupu nepovolaných osôb, minimalizovať pohyb členov domácnosti po byte tak, aby bolo následné vykonanie obhliadky miesta činu výjazdovou skupinou efektívne.

2.2.7 Rozhovor s deťmi

Najlepší záujem dieťaťa je vždy na prvom mieste, deti nie sú malí dospelí!

Pri rozhovore s deťmi sa policajt najprv musí uistiť, že sú v bezpečí – oni aj tí, ktorých milujú. Deti sú poddajné a pri kladení navádzajúcich otázok majú tendenciu policajtovi „ulahodiť“. Policajt sa musí presvedčiť, že deti vedia, čo sa stalo, a uistiť ich, že to, čo sa bude diať, nezávisí od nich.

² § 22 Zákona 171/1993 o Policajnom zbore

Aj vzhľadom na vek a traumy, ktorú môžu deti zažiť ako obeť násillia, si deti vyžadujú väčšiu starostlivosť a citlivosť polície pri vedení rozhovoru. Zažívajú udalosti, myslia, hovoria a správajú sa vlastným spôsobom, ktorý reflektuje ich vek a vývinové kapacity. Ak chceme aby boli deti schopné participovať na procese spravodlivosti a byť chránené pred násillím, potrebujeme sa prispôbiť ich jazyku a správaniu, keď s nimi komunikujeme. Policajti majú **používať jednoduchý jazyk, vziať do úvahy vek, zrelosť a intelektuálny rozvoj dieťaťa a skontrolovať si, či dieťa skutočne rozumie**.

V rámci komunikácie s deťmi treba používať:

- Krátke vety
- Jednoduché vety
- Aktívny spôsob pýtania sa
- Pozitívne formulované vety (*povedal si to niekomu?*)
- Otázky len s jedným významom
- Použitie len jedného záporu (*povedala ti mama, aby si nešiel von?*)
- Priame otázky, nie hypotetické (*Si unavený?*)

Samotné deti môžu mať chuť rozprávať. Môžu chcieť byť aktívne zapojené a cítiť sa užitočné. Možno tiež chcú ochrániť obeť domáceho násillia, alebo iných ľudí v byte či dome, môžu chcieť tiež napríklad ochrániť domáce zvieratá.

V iných prípadoch môžu deti zľahčovať alebo aj ospravedlňovať to, čo sa stalo a budú sa pokúšať zabrániť, aby sa o podozrivého zaujímala polícia. Môžu sa báť, že pôjde do väzenia alebo mu polícia ublíži. Je však aj pravdepodobné, že sa počuli vyhrážky, že ak sa násillie odhalí, obeť alebo aj ony budú znášať následky. Pri rozhovore s deťmi by **polícia mala myslieť na nasledovné**:

- rozhovor s dieťaťom robiť v bezpečnej a tichej miestnosti;
- hovoriť s dieťaťom z očí do očí – čupnúť si alebo si sadnúť si vedľa neho;
- byť priateľskí, dieťaťu sa predstaviť a vysvetliť, prečo je na mieste polícia;
- musí sa vyhnúť hodnoteniu násillníka alebo obeť a toho, čo sa stalo. Zároveň však nesmie udalosti zľahčovať, alebo hovoriť, že je polícia len na návšteve;
- otázky klásť nenavádzajúcim spôsobom, pokúsiť sa zhromaždiť informácie o tom, čo sa stalo a tiež, či sa takéto niečo stalo aj v minulosti.

Deťom sa veľmi pravdepodobne môže uľaviť, že polícia prišla, aby ochránila ich aj ich matku. Vo väčšine prípadov deti veľmi presne vedia, čo sa dialo. Aj napriek pretrvávajúcemu pocitu a snahe žien ochrániť deti pred tým, aby boli svedkami útokov, deti vnímajú napätie v rodine a vedia identifikovať, že násillie prebieha alebo k nemu došlo. Aj deti, na ktoré násillník neútočí priamo, sú násillím v rodine poškodzované a to zo závažnými dôsledkami na ich telesné aj duševné zdravie a ďalší vývin.

2.2.8 Vyhodnotenie rizika ohrozenia násillím

Policajt pri rozhovore s obeťou na mieste činu pri zhromaždení informácií o prípade súčasne hodnotí riziko ohrozenia obeť na základe dotazníka. Na základe vyhodnotenia rizika ohrozenia policajt **zistí riziko hroziace obeť, ktoré môže byť bezprostredné, vysoké alebo stredné**.

Vyhodnotenie rizika ohrozenia je postup na individuálne posúdenie ohrozenia obeť násillím. Je podkladom na prijatie osobitných opatrení na zaistenie bezpečia pre obeť a na ňu odkázané osoby. Cieľom posudzovania rizika pri riešení prípadov domáceho násillia je identifikovať a **vyhodnotiť aj možné riziko recidívy násillia v budúcnosti, eskaláciu násillia alebo dokonca násillia so smrteľnými následkami**.

Vyhodnotenie bezprostredného ohrozenia násillím je dôvodom na zaistenie podozrivého alebo vykázanie zo spoločného obydľia; ale aj v prípade nižšieho skóre môže mať policajt vážne obavy o život, zdravie, slobodu a ľudskú dôstojnosť ohrozenej osoby a v prípadoch násillia v rodinách aj ďalších

zraniteľných osôb. Výsledky priloženého dotazníka predstavujú orientačné vyhodnotenie rizika ohrozenia a vždy je potrebné vziať do úvahy aj celkový profesionálny úsudok. Je veľa možných príčin, prečo vyhodnotenie rizika ohrozenia nedosiahlo kritické skóre podľa odpovedí obeť, napr. jej extrémny strach, kultúrne a spoločenské bariéry prehovoriť, jazykové bariéry či hrozba, že jej alebo deťom hrozí väčšia ujma z iných dôvodov ako je násilie.

Mimoriadne dôležitá je **história násilia** a polícia by ju mala overovať v prípade opakovaných hlásení z vlastnej iniciatívy najmenej za posledných 12 mesiacov. Ak aj v prípadoch jednotlivých incidentov vyhodnotenie rizika ohrozenia nebolo významné pri komplexnom pohľade na históriu násilia – dynamiku cyklu a tendenciu intenzity násilia, je vhodné prehodnotiť postup polície.

Miera rizika ohrozenia a postup polície

Hroziace riziko	Prijaté opatrenia
Bezprostredné riziko ohrozenia Potenciálna ohrozujúca udalosť je viac ako pravdepodobná a následky by mohli byť vážne	Posúdenie činu ako priestupku, bez prijatia primeraných opatrení, je neprípustné. Osobitnú pozornosť treba venovať prípadom, ak sa identifikuje prítomnosť zranení, vlastníctva zbrane a prítomnosť detí. Nevyhnutný je manažment bezpečia obeť, ktorý pozostáva z: • neodkladné informovanie obeť o hroziacom bezprostrednom riziku ohrozenia a možných následkoch; • zaistenie podozrivého a jeho predvedenie; • vykázanie násilnej osoby zo spoločného obydľia³⁾; • zaistenie zbrane⁴⁾; • oznámenie kontaktu na národnú linku pre ženy 0800 212 212 a zavolanie na linku; • oznámenie UPSVaRu, ak sú prítomné deti; • pokiaľ si to obeť želá, premiestnenie ohrozenej osoby na bezpečné miesto napr. do bezpečného ženského domu; • informovanie o možnosti podania návrhu na vydanie neodkladného opatrenia o zákaze priblíženia násilnej osoby alebo vstupu násilnej osoby do obydľia⁵⁾ a možnosti nariadiť kontrolu vykonania nariadeného neodkladného opatrenia elektronickým náramkom na monitorovanie násilníka⁶⁾ a poskytnutie formulára pre podanie ; • informovaním o možnosti resp. potrebe podania trestného oznámenia a o konaní polície z úradnej povinnosti; • poučenie obeť a možnostiach ochrany a podpory špecializovanými organizáciami, • monitorovanie situácie v domácnosti;

³⁾ § 27a Zákona č. 171/1993 Z. z. Zákona o Policajnom zbore

⁴⁾ § 53 ods. 1) zákona 190/2003 o strelných zbraniach a strelive.

⁵⁾ Civilný sporový poriadok

⁶⁾ Zákon č. 78/2015 Z. z. o kontrole výkonu niektorých rozhodnutí technickými prostriedkami

Stredné riziko ohrozenia: menej ako 6 bodov Prípád je v súčasnosti spojený s únosnou úrovňou rizika a nehrozí bezprostredné ohrozenie obete, je ho však potrebné monitorovať. Hoci nehrozí bezprostredné riziko ohrozenia života a zdravia obete, je pravdepodobné očakávať, že v budúcnosti dôjde k ohrozeniu života a zdravia.	Odporúčaný postup polície: • v prípade, ak možno očakávať útok na život, zdravie, slobodu alebo obzvlášť závažný útok na ľudskú dôstojnosť, najmä s ohľadom na predchádzajúce takéto útoky, je potrebné využiť oprávnenie policajta vykázať násilníka zo spoločného obydlija; • oznámenie obeti o potrebe kontaktu na národnú linku pre ženy 0800 212 212 a zavolanie na linku; • oznámenie UPSVaRu, ak sú prítomné deti; • informovanie obete o možnosti podania návrhu na vydanie neodkladného opatrenia o zákaze priblíženia násilnej osoby alebo vstupu násilnej osoby do obydlija⁷⁾ a možnosti nariadiť kontrolu vykonania nariadeného neodkladného opatrenia elektronickým náramkom na monitorovanie násilníka⁸⁾ a poskytnutie formulára pre podanie ; • informovaním obete o možnosti resp. potrebe podania trestného oznámenia a o konaní polície z úradnej povinnosti; • poučenie obete o jej právach (leták) a možnostiach ochrany a podpory špecializovanými organizáciami; • poučenie obete o možnosti použitia neodkladných opatrení ako napr. zákaz priblíženia a možnosti podania trestného oznámenia; • ak obeť nechce podniknúť kroky, ktoré odporúčate v záujme jej ochrany, informujte o potrebe monitorovať ohrozenie, pretože násilie je dynamické a môže dôjsť k opakovaniu útoku či zvýšenia jeho intenzity. • zdôraznite, že je úlohou polície ochraňovať pred násilím a obeť by mala kontaktovať políciu, ak dôjde k zvýšeniu ohrozenia alebo hrozbe násilím či násiliu. • Je tiež dôležité zdôrazniť, že polícia by mala byť kontaktovaná v prípade ohrozenia.
Aj keď obeť nemá záujem podať trestné oznámenie, alebo nemá záujem na zásahu zo strany polície:	• uznajte, že jej situácia nie je ľahká, • vyjadrite, že nikto by nemal zažívať násilie a poučte ju o jej právach obete trestných činov; • informujte obeť o potrebe monitorovať ohrozenie, pretože je dynamické a môže dôjsť k opakovaniu útoku či zvýšenia jeho intenzity; • zdôraznite, že je úlohou polície ochraňovať pred násilím a ohrozená osoba by mala kontaktovať políciu, ak dôjde k zvýšeniu ohrozenia alebo hrozbe násilím či násiliu. • obeti oznámte číslo národnej linky pre ženy 0800 212 212; • obeť informujte o dostupných špecializovaných organizáciách

⁷⁾ Civilný sporový poriadok

⁸⁾ Zákon č. 78/2015 Z. z. o kontrole výkonu niektorých rozhodnutí technickými prostriedkami

2.2.9 Riešenie prípadu

Po vyhodnotení informácií získaných na mieste domáceho násillia policajt rozhodne, či ide:

- o priestupok, ktorého objasňovanie bude na základe vecnej a miestnej príslušnosti vykonávať policajt obvodného oddelenia PZ;
- o trestný čin, na stíhanie ktorého je poverený príslušník PZ na skrátene vyšetrowanie;
- o trestný čin, ktorý vyšetruje vyšetrowateľ.

Pri vyhodnotení prípadu sa policajt riadi najmä nasledujúcimi zisteniami:

- Vyhodnotenie rizika ohrozenia;
- **Opakovanie domáceho násillia** (v prípade takéhoto priestupku za posledných 12 mesiacov vyhodnotí prípad policajt ako trestný čin);
- Závažnosť spôsobených zranení a ujmy.

V prípade, že došlo k **zraneniu obete**, zabezpečí jej podľa závažnosti zranení urýchlene poskytnutie prvej pomoci a privolanie rýchlej zdravotníckej pomoci. Ak zranenia nie sú vážne, obeť je potrebné poučiť o tom, aby vyhľadala lekárske ošetrovanie a lekársku správu si uchovala.

Ak dôjde k situácii, že deti by mali zostať doma samé, ak otca odvedú a matka ide na ošetrovanie, **odbor sociálnych vecí príslušného UPSVaRu** (ktorý už predtým polícia privolala) je povinný o deti sa postarať.

2.3 Priestupok

Ak dôjde ku kvalifikovaniu konania násilníka ako **priestupku podľa § 19 a) alebo d) (v prípade domáceho násillia vždy aj písm. e)**, policajt obvodného oddelenia PZ zadokumentuje priestupok na mieste spáchania priestupku. Vykoná obhliadku miesta, prípadne obhliadku vecí, ktorá môže súvisieť so spáchaním priestupku a v súvislosti s tým zisťuje a zaisťuje stopy. Súčasťou obhliadky je aj náčrtok a fotodokumentácia. Z obhliadky sa spracováva zápisnica.

Po vykonaní obhliadky je potrebné vykonať ďalšie úkony na objasnenie priestupku podľa § 60 ods. 1 zákona o priestupkoch, najmä vypočúť poškodeného, páchatela, svedkov a z uvedených výsluchov spracovať záznam a v prípade naplnenia zákonných dôvodov (§ 59 ods.3 zákona o priestupkoch) zápisnicu. Pri vypočúvaní osôb je policajt povinný poučiť ich o ich právach a povinnostiach.

Ak je **vypočúvaná maloletá osoba**, tento úkon môže byť vykonaný len v prítomnosti jej zákonného zástupcu, pedagogického pracovníka alebo pracovníka starostlivosti o dieťa. Pri jej vypočúvaní sa postupuje primerane na jej rozumovú a vôľovú vyspelosť.

V prípade, že sa jedná o priestupok, ktorý podľa § 58 ods. 4 zákona o priestupkoch objasňujú orgány Policajného zboru, vykoná policajt objasňovanie priestupku až do skončenia objasňovania. Keďže v danom prípade sa jedná o priestupky, u ktorých je predpoklad, že páchatelovi sa preukáže spáchanie priestupku, objasňovanie sa skončí správou o výsledku objasňovania priestupku a jej zaslaním na príslušný správny orgán, ak nie sú dôvody na postup podľa § 60 ods. 3 písm. a) a c) zákona o priestupkoch.

2.4 Trestný čin

Ak na základe všetkých zabezpečených informácií z trestného oznámenia, informácií z miesta domáceho násillia **dôjde ku kvalifikovaniu konania násilníka ako trestného činu**, vyšle operačný dôstojník na miesto spáchania trestného činu, ak je to potrebné z dôvodu, že sa tam nachádzajú stopy, výjazdovú skupinu. Je zložená z vedúceho, ktorým je vyšetrowateľ alebo poverený príslušník PZ a členov, ktorými sú pracovník operatívneho oddelenia a kriminalistický technik.

Polícia vždy koná zo zákona. **Platí zásada ex offio, čo znamená, že policajt koná z úradnej povinnosti**, teda musí vykonať jednotlivé procesné úkony hneď, ako sú na to splnené zákonné podmienky a nemôže od ich vykonania upustiť ani z dôvodu, že účastníci (obvinený či obeť) si neželajú. Ak sa stal trestný čin a policajt sa to dozvedel, je **povinný vo veci konať z úradnej povinnosti**, podľa § 2 ods. 6 Trestného poriadku, ak Trestný poriadok neustanovuje inak. To znamená, ak sa policajt dozvie o spáchaní trestného činu, je povinný vo veci konať **aj v prípade, že obeť oznámenie podať nechce**. V takomto prípade je potrebné mať na zreteli najmä bezpečnosť obete, prípadne ďalších členov domácnosti, najmä detí, aby zo strany páchatela domáceho násilia nedošlo k ďalším útokom.

Po vykonaní obhliadky miesta činu, ktorej neoddeliteľnou súčasťou sa stane aj fotodokumentácia pozostávajúca z fotografií vyhotovených na mieste činu, vrátane zranení pochádzajúcich z trestného činu (pri prehliadke tela obete, či obetí), pristúpi poverený príslušník alebo vyšetrovateľ k ďalším procesným úkonom, medzi ktoré patrí najmä zadržanie podozrivého, jeho výsluch, výsluch poškodennej či poškodených. **Ak ide o maloleté osoby, musí byť pri výsluchu psychológ alebo pedagóg a výsluch sa spravidla uskutoční v špeciálnej miestnosti za využitia technických prostriedkov na zaznamenávanie zvuku a obrazu.**

Poverený príslušník PZ či vyšetrovateľ je povinný už pri prvom kontakte s obeťou poskytnúť jej písomnú informáciu o jej právach a povinnostiach spolu s **kontaktom na národnú linku 0800 212 212** a organizácie na pomoc obetiam. Spolupráca policajta s takýmito organizáciami sa riadi ustanoveniami Trestného poriadku.

Policajt je povinný informovať **odbor sociálnych vecí a rodiny** o situácii, najmä vtedy, ak sa na mieste nachádzajú nezaopatrené deti, aby jeho pracovníci mohli pristúpiť k prijatiu potrebných opatrení. V prípade, že chýba iniciatíva zo strany obete, je možné informovať organizáciu na pomoc obetiam násilia, aby sa sama na ňu nakontaktovala.

V prípade, že poverený príslušník PZ alebo vyšetrovateľ vznesie útočníkovi obvinenie, umožní mu využiť svoje práva na obhajobu. Ak sú tu dôvody väzby, dá prokurátor sudcovi podnet na podanie návrhu na vzatie násilníka do väzby.

Pre informáciu je potrebné uviesť, že:

podľa § 146 ods.2 Občianskeho zákonníka môže súd obmedziť užívacie právo druhého manžela k domu alebo bytu patriacemu do bezpodielového spoluvlastníctva manželov, prípadne ho z jeho užívania úplne vylúčiť, ak sa z dôvodu psychického alebo fyzického násilia alebo hrozby takéhoto násilia vo vzťahu k manželovi alebo blízkej osobe, ktorá býva v spoločnom byte alebo dome, stalo ďalšie spolužitie neznesiteľným.

podľa § 86 ods.1 písm. g Občianskeho súdneho poriadku môže súd formou predbežného opatrenia uložiť účastníkovi konania, aby dočasne nevstupoval do domu alebo bytu, v ktorom býva osoba blízka alebo osoba, ktorá je v jeho starostlivosti alebo vo výchove, vo vzťahu ku ktorej je dôvodne podozrivý z násilia.

V súvislosti s týmito možnosťami policajt môže iba informovať obeť o ich existencii a odporučiť im, aby sa obrátili na organizácie na pomoc obetiam, ktoré im môžu pomôcť pri spísaní návrhu a jeho podaní na súd alebo ich odkázať priamo na súd.

Pomoc polície sa dá využiť na vykonanie týchto práv až po ich priznaní, teda vtedy, keď sa rozhodnutia súdu stanú právoplatnými a vykonateľnými.

2.5 Skrátené vyšetrovanie

Trestné činy, ktoré sú podľa Trestného zákona **prečinmi** (úmyselnými), za ktoré Trestný zákon v osobitnej časti ustanovuje trest odňatia slobody s hornou hranicou trestnej sadzby neprevyšujúcou 3 roky, pričom závažnosť musí byť vzhľadom na spôsob vykonania, jeho následky, okolnosti, za

ktorých bol spáchaný, mieru zavinenia a pohnútku, aspoň nepatrná. Jedná sa o odloženie dieťaťa - § 205 ods.1 TZ, opustenie dieťaťa - § 206 ods. 1 TZ, zanedbania povinnej výživy – 207 TZ, násilia proti skupine obyvateľov a proti jednotlivcovi - § 359 TZ, nebezpečného vyhrážania - § 360 TZ.

Druhy a charakteristika trestných činov

Domáce násilie má rôzne formy - fyzické, sexuálne, psychické a často aj ekonomické. Fyzické násilie je spravidla sprevádzané ťažkou psychickým nátlakom a verbálnou agresiou. Protiprávne konanie páchatel'a môže mať podobu priestupku proti verejnému poriadku či občianskemu spolunažívaniu, ale môže ísť i o trestný čin, najmä **týranie blízkej a zverenej osoby podľa § 208 Trestného zákona**.

Trestný zákon osobitne definuje násilie na blízkej a zverenej osobe v § 208 ako „**týrania blízkej osoby a zverenej osoby**“ a preto je vhodné využívať pri trestnom stíhaní práve tento paragraf Trestného zákona (pozri príloha). Blízkou osobou sa v trestnom práve vo všeobecnosti rozumie príbuzný v priamom pokolení, osvojiteľ, osvojenec, súrodenec a manžel a iné osoby v rodinnom alebo obdobnom pomere sa pokladajú za navzájom blízke osoby len vtedy, ak by ujmu, ktorú utrpela jedna z nich, druhá právom počítala ako ujmu vlastnú.

V prípadoch, ak ide skôr o jednotlivý útok bez napĺňania charakteristiky domáceho násilia podľa tejto metodiky, prichádzajú do úvahy ďalšie ustanovenia Trestného zákona, najmä:

- ublíženie na zdraví podľa § 155 až § 158 Trestného zákona,
- pozbavenie osobnej slobody podľa § 182 Trestného zákona,
- obmedzovanie osobnej slobody podľa § 183 Trestného zákona,
- obmedzovanie slobody pobytu podľa § 184 Trestného zákona,
- lúpež podľa § 188 Trestného zákona,
- vydieranie podľa § 189 Trestného zákona,
- nátlak podľa § 192 Trestného zákona,
- porušovanie domovej slobody podľa § 194 Trestného zákona,
- znásilnenie podľa § 199 Trestného zákona,
- sexuálne násilie podľa § 200 Trestného zákona,
- sexuálne zneužívanie podľa § 201, § 202 Trestného zákona,
- násilie proti skupine obyvateľov podľa § 359 Trestného zákona,
- nebezpečné vyhrážanie podľa § 360 Trestného zákona,
- nebezpečné prenasledovanie podľa § 360a Trestného zákona.

Z hľadiska objektu týchto trestných činov ide o trestné činy proti životu a zdraviu, proti slobode a ľudskej dôstojnosti, rodine a mládeži a proti iným právam a slobodám.

Osobitnú ochranu Trestný zákon poskytuje **chránenej osobe**, čo je okrem **blízkej osoby** i každé **dieťa, tehotná žena, odkázaná osoba, osoba vyššieho veku** a ďalšie, a to vyššou trestnou sadzbou. Zámer prísnejšie trestať takéto činy v prostredí vzájomnej dôvery a previazanosti bol potom doplnený ustanovením § 127 ods. 5, ktorým sa rozširuje definícia blízkej osoby osobitne na účely trestných činov vydierania, týrania blízkej a zverenej osoby, sexuálneho násilia, sexuálneho zneužívania, nebezpečného vyhrážania alebo nebezpečného prenasledovania a to tak, že sa ňou rozumie aj **bývalý manžel, druh, bývalý druh, rodič spoločného dieťaťa** a osoba, ktorá je vo vzťahu k nim blízkou osobou podľa všeobecnej definície, ako aj osoba, ktorá s páchatel'om žije alebo žila v spoločnej domácnosti.

Správna kvalifikácia trestného činu je dôležitá, pretože z nej vyplýva kvalifikácia trestného činu ako prečinu alebo zločinu so všetkými dôsledkami pre trestné konanie až po uloženie trestu v odsudzujúcom rozsudku. Navyše, budúce postupy na ochranu a podporu obetí a s tým spojené služby, budú závisieť od správnej kvalifikácie násilia ako konkrétneho trestného činu.

3 ZDROJE

Predkladaná metodika predstavuje aktualizáciu pôvodnej metodiky PZ, ktorú vypracoval kolektív autorov a autoriek

mjr. Mgr. Marta Bujňáková, pracovníčka oddelenia komunikácie s verejnosťou P PZ.

plk. JUDr. Oto Konrád, zástupca riaditeľa odboru poriadkovej polície P PZ

npor. Mgr. Marek Petruš. – odbor poriadkovej polície P PZ

kpt. Mgr. Mária Mikitová- Jánošková- odbor všeobecnej kriminality P PZ

pplk. JUDr. Ladislav Vajzer - odbor všeobecnej kriminality P PZ

mjr. Mgr. Zuzana Gretschová - odbor všeobecnej kriminality P PZ

ZVYŠOVANIE EFEKTIVITY JUSTÍCIE A ORGÁNOV ČINNÝCH V TRESTNOM KONANÍ V BOJI PROTI NÁSILIU PÁCHANÉMU NA ŽENÁCH A DOMÁCEMU NÁSILIU. Príručka pre vzdelávanie. Anna Costanza Baldry a Elisabeth Duban, Koordinačno-metodické centrum pre rodovo podmienené a domáce násilie, Bratislava, 2016

ZÁKLADNÝ KURZ ZÁKLADNÝ KURZ O NÁSILÍ NA ŽENÁCH A DOMÁCOM NÁSILÍ. Oľga Pietruchová. Koordinačno-metodické centrum pre rodovo podmienené a domáce násilie, Bratislava, 2016

4 PRÍLOHY

4.1 Pojmy

V súlade s Dohovorom Rady Európy o predchádzaní násiliu na ženách a domácejmu násiliu a o boji proti nemu a Smernicou Európskeho parlamentu a Rady 2012/29/EÚ, ktorou sa stanovujú minimálne normy v oblasti práv, podpory a ochrany obetí trestných činov:

Domáce násilie sú rôzne skutky fyzického, psychického, sexuálneho a majetkového násillia, ktoré sú charakteristické najmä tým, že násilie pácha osoba, ktorá s obeťou je alebo bola v manželskom alebo partnerskom zväzku, alebo je iným rodinným príslušníkom obete bez ohľadu na to, či páchateľ s obeťou žije, alebo žil v spoločnej domácnosti.⁹

Násilie na ženách sú všetky činy rodovo podmieneného násillia, ktoré majú alebo môžu mať za následok (alebo pravdepodobne môžu spôsobiť) telesnú, sexuálnu, psychickú ale aj ekonomickú ujmu alebo utrpenie žien vrátane vyhrážania sa takýmito činmi, nátlaku alebo svojvoľného zbavenia slobody, či už vo verejnom alebo v súkromnom živote. Považuje sa za porušenie ľudských práv a formu diskriminácie žien¹⁰.

Rodovo podmienené násilie je násilie, ktoré je namierené voči určitej osobe z dôvodu jej pohlavia, rodovej identity alebo rodového vyjadrenia alebo neprimerane postihuje osoby určitého pohlavia. Môže obeti spôsobiť telesnú, sexuálnu, psychickú ujmu alebo majetkovú škodu¹¹. Zahŕňa násilie páchané blízkou osobou, sexuálne delikty, obchodovanie s ľuďmi, otroctvo a rôzne formy škodlivých praktík, ako napríklad nútené manželstvá, mrzačenie ženských pohlavných orgánov a takzvané trestné činy spáchané v mene cti.

Násilie je nielen protiprávnym činom proti spoločnosti, ale aj porušením individuálnych práv obetí. V súčasnosti Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2012/29/EÚ, ktorou sa stanovujú minimálne normy v oblasti práv, podpory a ochrany obetí trestných činov akcentuje potrebu, aby legislatíva a prax v členských štátoch v pomyselnom trojuholníku medzi ochranou záujmov spoločnosti (trestným stíhaním), právami násilnej osoby a právami obete zohľadňovala osobnú situáciu a okamžité potreby, vek, pohlavie, prípadné zdravotné postihnutie a vospelosť obetí trestných činov pri plnom rešpekte k ich fyzickej, mentálnej a morálnej integrite. Zohľadnenie potrieb obetí im pri vymáhaní spravodlivosti a poriadku v spoločnosti na jednej strane priznáva legitímne (aktívne) postavenie, na strane druhej zvyšuje úspešnosť nastolenia spravodlivosti a poriadku. Ženy a deti zažívajúce násilie, sú osobitne zraniteľné¹².

Národný akčný plán na prevenciu a elimináciu násillia na ženách na roky 2014-2019 definuje pojem domáceho násillia v širšom zmysle, zahŕňajúc vyššie uvedené osoby. Pod pojmom „domáce násilie“ sa v zmysle tohto dokumentu rozumejú všetky činy telesného, sexuálneho, duševného a ekonomického násillia, ktoré sa vyskytujú v rámci rodiny alebo domácej jednotky alebo medzi bývalými alebo súčasnými manželmi alebo partnermi, či už páchateľ má, alebo v minulosti mal s obeťou spoločný pobyt.

Z pohľadu činnosti PZ domáce násilie je protiprávne konanie, ktoré z hľadiska závažnosti môže naplňať skutkovú podstatu trestného činu alebo priestupku.

V prípade priestupkov sú takéto konania najčastejšie kvalifikované ako priestupky proti občianskemu spolunažívaniu podľa § 49 zákona č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov. Tu je

⁹ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2012/29/EÚ, ods. (18)

¹⁰ Článok 3 Dohovoru Rady Európy o predchádzaní násiliu na ženách a domácejmu násiliu a o boji proti nemu

¹¹ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2012/29/EÚ, ods. (17)

¹² Ods. 17, 18, 38 a 57 Preambuly Smernice o obetiach

potrebné uviesť, že novelou účinnou od 1. januára 2016 (súčasť zákona č. 397/2015, ktorým sa na účely Trestného zákona ustanovuje zoznam látok s anabolickým alebo iným hormonálnym účinkom a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony) došlo k odlíšeniu páchania priestupku proti blízkej osobe a zverenej osobe od iných skutkových podstát v rámci priestupku proti občianskemu spolunažívaniu. Predmetná legislatívna zmena súvisela so zavedením trestnosti priestupkovej recidívy pri trestnom čine týrania blízkej osoby a zverenej osoby podľa § 208 ods. 2 Trestného zákona.

Zákonom č. 274/2017 Z. z. o obetiach trestných činov a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorý nadobudol účinnosť dňom 1. januára 2018, sa do právneho poriadku Slovenskej republiky zaviedla legálna definícia pojmu „trestný čin domáceho násillia“, ktorým sa na účely tohto zákona rozumie trestný čin spáchaný násillím alebo hrozbou násillia na príbuznom v priamom rade, osvojiteľovi, osvojencovi, súrodencovi, manželovi, bývalom manželovi, druhovi, bývalom druhovi, rodičovi spoločného dieťaťa alebo inej osobe, ktorá s páchatelom žije alebo žila v spoločnej domácnosti. V tejto súvislosti je však potrebné uviesť, že definícia pojmu trestný čin domáceho násillia sa zaviedla výlučne na účely tohto zákona a nemá vplyv na trestnoprávne posudzovanie domáceho násillia na základe príslušných ustanovení Trestného zákona.

Trestný zákon neupravuje samostatnú skutkovú podstatu trestného činu domáceho násillia. Konanie páchatela môže byť orgánmi činnými v trestnom konaní posúdené ako trestný čin týrania blízkej osoby a zverenej osoby podľa § 208 Trestného zákona, alebo ako niektorý z iných trestných činov uvedených v osobitnej časti Trestného zákona, najmä ako trestný čin:

- úkladná vražda podľa § 144 Trestného zákona,
- vražda podľa § 145 Trestného zákona,
- zabitie podľa § 147 a § 148 Trestného zákona,
- usmrtenie podľa § 149 Trestného zákona,
- účasť na samovražde podľa § 154 Trestného zákona,
- ublíženie na zdraví podľa § 155 až § 158 Trestného zákona,
- pozbavenie osobnej slobody podľa § 182 Trestného zákona,
- obmedzovanie osobnej slobody podľa § 183 Trestného zákona,
- obmedzovanie slobody pobytu podľa § 184 Trestného zákona,
- lúpež podľa § 188 Trestného zákona,
- vydieranie podľa § 189 Trestného zákona,
- nátlak podľa § 192 Trestného zákona,
- porušovanie domovej slobody podľa § 194 Trestného zákona,
- znásilnenie podľa § 199 Trestného zákona,
- sexuálne násillie podľa § 200 Trestného zákona,
- sexuálne zneužívanie podľa § 201, § 202 Trestného zákona,
- násillie proti skupine obyvateľov podľa § 359 Trestného zákona,
- nebezpečné vyhrážanie podľa § 360 Trestného zákona,
- nebezpečné prenasledovanie podľa § 360a Trestného zákona,

ak bol takýto trestný čin spáchaný na blízkej osobe podľa § 139 ods. 1 písm. c) Trestného zákona. Ustanovenie trestného činu týrania blízkej osoby a zverenej osoby podľa § 208 Trestného zákona je vo vzťahu špeciality k ostatným vyššie uvedeným trestným činom.

4.2 Návrh formuláru na vyhodnotenie rizika ohrozenia

1. Základné informácie o prípade (vyplní sa na základe výsledkov rozhovoru)		
Meno a priezvisko ohrozenej osoby:		
Meno a priezvisko násilníka:		
Správu vyhotovil/a:		
Deti v domácnosti	☐ áno	☐ nie
História domáceho násillia na základe úradných záznamov		
▪ Trestné konanie	☐ áno - počet:	☐ nie
▪ Priestupkové konanie	☐ áno - počet:	☐ nie
História domáceho násillia na základe tvrdení ohrozenej osoby	☐ áno	☐ nie
Bolo potrebné lekárske ošetrovanie ohrozenej osoby/osôb?	☐ áno	☐ nie
Aké je riziko ohrozenia násillím (súhrn výsledkov časti 3)	☐ bezprostredné ☐ vysoké ☐ stredné	
Bol násilník zaistený/zadržaný?	☐ áno	☐ nie
Ak nie, prečo? (stručne popíšte dôvody)		
Bol násilník vykázaný z obydlija?	☐ áno	☐ nie
Ak nie, prečo? (stručne popíšte dôvody)		
Existujú zdravotné záznamy z ošetrovania v prípade zranení,	☐ áno	☐ nie
2. Identifikácia páchaného násillia (vyplní sa na základe rozhovoru s ohrozenou osobou)		
Ako dlho trvá váš vzťah s násilníkom?	počet rokov:	počet mesiacov:
Ako dlho trvá násillie vo vzťahu?	počet rokov:	počet mesiacov:
Aké formy násillia zažíva obeť?		
▪ fyzické	☐ áno	☐ nie
▪ psychické	☐ áno	☐ nie
▪ sexuálne	☐ áno	☐ nie
▪ ekonomické	☐ áno	☐ nie
▪ sociálne	☐ áno	☐ nie
Aká je frekvencia násillia?	☐ denne	☐ raz za týždeň
	☐ 2-6x za týždeň	☐ raz za mesiac
	☐ 2-3x za mesiac	☐ raz za 6 mesiacov
	☐ prvýkrát	☐ iné
Prebieha násillie v cykle, kedy sa striedajú fázy napätia, výbuchu a pokoja (medových týždňov)?	☐ áno	☐ nie

3. Dotazník rizika ohrozenia (otázky kladené ohrozenej osobe zažívajúcej násilie)					
Č.	Otázka	Odpoveď áno = 1 bod nie=0 bodov		Váha (závažnosť otázky)	Počet bodov =odpoveďx váha
1.	Cítite sa ohrozená ďalším násilím zo strany násilníka?	☐ áno	☐ nie	1	
2.	Ste tehotná alebo máte dieťa mladšie ako 1 rok?	☐ áno	☐ nie	2	
3.	Odišli ste alebo pokúšali ste sa odísť od násilníka počas uplynulých 12 mesiacov?	☐ áno	☐ nie	2	
4.	Dopúšťa sa násilník podľa vás aj násilia na deťoch a/alebo iných blízkych osobách?	☐ áno	☐ nie	2	
5.	Viedol súčasný násilný čin k vášmu ublíženiu na zdraví resp. zraneniu, úrazu, ujme, alebo došlo k ublíženiu na zdraví v minulosti?	☐ áno	☐ nie	2	
6.	Deje sa násilie vo vzťahu k vám a/alebo vašim blízkym čoraz častejšie, zhoršuje a stupňuje sa násilie?	☐ áno	☐ nie	2	
7.	Prenasleduje vás násilník pravidelne, kontaktuje vás (telefón, e-mail), prenasleduje a/alebo vás obťažuje?	☐ áno	☐ nie	1	
8.	Ohrozoval vás násilník zbraňou alebo vlastnú zbraň, má prístup k zbraňu?	☐ áno	☐ nie	2	
9.	Vyhrážal sa vám násilník, že zabije vás alebo vaše deti, či iných blízkych ľudí?	☐ áno	☐ nie	1	
10.	Núti vás násilník k sexuálnym praktikám, ktoré si neželáte alebo vám ubližujú, alebo viete o tom, že to robí niekomu inému?	☐ áno	☐ nie	1	
11.	Bol násilník v minulosti trestaný alebo postihovaný kvôli násilnému správaniu?	☐ áno	☐ nie	1	
12.	Mal násilník v uplynulom roku problémy s liekmi (na predpis alebo inými), drogami, alkoholom alebo psychické ťažkosti, ktoré mu spôsobovali problém viesť bežný život?	☐ áno	☐ nie	1	
Celkom					

Vyhodnotenie dotazníka:

Bezprostredné riziko ohrozenia násilím: viac ako 10 bodov

☐ áno

Vysoké riziko ohrozenia násilím: 6 - 10 bodov

☐ áno

Stredné riziko ohrozenia násilím: 0 - 5 bodov

☐ áno

Poznámky:

Vlastný profesionálny úsudok:

Dátum:

Útvar:

Číslo:

Podpis policajta/ky:

Dátum:

Podpis nadriadeného:

4.3 Dotazník odhadu nebezpečenstva P PZ SR

1. Cítite sa ohrozená/ý ďalším násilím zo strany násilníka?
☐ áno ☐ nie (1 bod)
2. Akým spôsobom sa cítite byť ohrozená/ý?
☐ fyzicky ☐ psychicky ☐ necítim ohrozenie (1 bod)
3. Odišli ste alebo pokúšali ste sa odísť od násilníka počas uplynulých 12 mesiacov?
☐ áno ☐ nie (2 body)
4. Dopúšťa sa násilník podľa Vás aj násilia na det'och a/alebo iných blízkych osobách?
☐ áno ☐ nie ☐ neviem (2 body)
5. Viedol súčasný násilný čin k Vášmu ublíženiu na zdraví?
☐ áno ☐ nie (2 body)
6. Bolo Vám ublížené na zdraví zo strany útočníka už v minulosti?
☐ áno ☐ nie (2 body)
7. Deje sa násilie vo vzťahu k Vám a/alebo Vaším blízkym čoraz častejšie?
☐ áno ☐ nie (2 body)
8. Má toto násilie stúpajúcu intenzitu?
☐ áno ☐ nie (2 body)
9. Prenasleduje Vás násilník pravidelne, kontaktuje Vás (telefón, e-mail) alebo Vás inak obťažuje?
☐ áno ☐ nie (1 bod)
10. Ohrozoval Vás násilník zbraňou?
☐ áno ☐ nie (2 body)
11. Vlastní násilník zbraň alebo má prístup k zbrani?
☐ áno ☐ nie ☐ neviem (2 body)
12. Vyhrážal sa Vám násilník, že zabije Vás alebo ublíži Vám alebo Vaším blízkym?
☐ áno ☐ nie (2 body)
13. Núti násilník Vás, alebo iného vo Vašom okolí k neželaným sexuálnym praktikám?
☐ áno ☐ nie (1 bod)
14. Odopiera Vám násilník prístup k strave, k financiám, zdravotnej starostlivosti, izoluje Vás od okolia?
☐ áno ☐ nie (1 bod)
15. Bol násilník v minulosti trestaný alebo postihovaný kvôli násilnému správaniu voči Vám?
☐ áno ☐ nie (1 bod)
16. Mal násilník v uplynulom období problémy s liekmi (na predpis alebo inými), drogami, alkoholom?
☐ áno ☐ nie (1 bod)
17. Trpí útočník nejakými psychickými ťažkosťami, ktoré mu spôsobujú problém viesť bežný život?
☐ áno ☐ nie (1 bod)

CELKOM

26 bodov

Vyhodnotenie dotazníka a odporúčaný postup policajta

Bezprostredné riziko ohrozenia: 17 a viac bodov

Ak bolo dosiahnutých **najmenej 17 bodov**, ide o situáciu bezprostredného ohrozenia.

Potencionálna ohrozujúca udalosť je viac ako pravdepodobná, spojená s ohrozením života, zdravia alebo spôsobením inej vážnej ujmy ohrozenej osobe. V takomto prípade je potrebné prijať opatrenia na zamedzenie ďalšiemu konaniu útočníka. Osobitnú pozornosť treba venovať prípadom, ak je prítomná obzvlášť zraniteľná osoba (dieťa, chorá osoba, odkázaná osoba, osoba vyššieho veku, tehotná žena), útočník vlastní zbraň, hrozí použitím zbrane alebo zbraň použil alebo použije.

Vykázanie osoby zo spoločného obydľia, zaistenie alebo zadržanie osoby útočníka sú pri bezprostrednom riziku ohrozenia nevyhnuté. Posúdenie činu ako priestupku je neprípustné.

S bezprostredným rizikom ohrozenia je potrebné oboznámiť aj ohrozenú osobu. Ohrozenú osobu je potrebné informovať o dostupných špecializovaných organizáciách, v prípade potreby sa ohrozenej osobe poskytne potrebná asistencia. Ohrozenej osobe je potrebné oznámiť telefónne číslo Národnej linky pre ženy 0800 212 212, Senior linky 0800 172 500 (v prípade ak je ohrozenou osobou senior) a cestou operačného strediska kontaktovať príslušný orgán sociálno-právnej ochrany detí a sociálnej kurately (ak je ohrozenou osobou dieťa).

Vysoké riziko ohrozenia: 8 - 16 bodov

Ak bolo dosiahnutých **8 - 16 bodov**, ide o situáciu vysokého rizika ohrozenia.

Potencionálna ohrozujúca udalosť je pravdepodobná, spojená s ohrozením života, zdravia alebo inej vážnej ujmy ohrozenej osoby. V takomto prípade je potrebné prijať opatrenia na zamedzenie ďalšiemu konaniu útočníka. Osobitnú pozornosť treba venovať prípadom, ak je prítomná obzvlášť zraniteľná osoba (dieťa, chorá osoba, odkázaná osoba, osoba vyššieho veku, tehotná žena), útočník vlastní zbraň, hrozí použitím zbrane alebo zbraň použil alebo použije.

Vykázanie osoby zo spoločného obydľia, zaistenie alebo zadržanie osoby útočníka sú pri vysokom riziku ohrozenia nevyhnuté. Posúdenie činu ako priestupku je neprípustné.

Ohrozenú osobu je potrebné informovať o dostupných špecializovaných organizáciách, v prípade potreby sa ohrozenej osobe poskytne potrebná asistencia. Ohrozenej osobe je potrebné oznámiť telefónne číslo Národnej linky pre ženy 0800 212 212, Senior linky 0800 172 500 (v prípade ak je ohrozenou osobou senior) a kontaktovať príslušný orgán sociálno-právnej ochrany detí a sociálnej kurately (ak je ohrozenou osobou dieťa).

Ak ohrozená osoba nechce podniknúť kroky, ktoré odporúčate v záujme jej ochrany, vrátane spolupráce s políciou, je vhodné uznať, že jej situácia nie je ľahká a nikto by nemal zažívať násilie. Ohrozenú osobu je potrebné upozorniť, že môže dôjsť k opakovaniu útoku či zvýšeniu jeho intenzity, zdôrazniť, že úlohou polície je pomáhať a chrániť a v prípade potreby nech okamžite kontaktuje políciu, alebo dôveryhodnú osobu.

Stredné riziko ohrozenia: 0 - 7 bodov

Ak bolo dosiahnutých **0 – 7 bodov**, ide o situáciu stredného rizika ohrozenia (domáce nezhody).

Pokiaľ ohrozená osoba nemá záujem ďalej riešiť situáciu za účasti polície, uznajte, že jej situácia nie je ľahká a nikto by nemal zažívať násilie. Ohrozenú osobu je potrebné upozorniť, že môže dôjsť k opakovaniu útoku či zvýšeniu jeho intenzity, zdôrazniť, že úlohou polície je pomáhať a chrániť a v prípade potreby nech okamžite kontaktuje políciu, alebo dôveryhodnú osobu.

Ohrozenej osobe je potrebné oznámiť telefónne číslo Národnej linky pre ženy 0800 212 212, Senior linky 0800 172 500 (v prípade ak je ohrozenou osobou senior) a kontaktovať príslušný orgán sociálno-právnej ochrany detí a sociálnej kurately (ak je ohrozenou osobou dieťa).

4.5 Práva obetí podľa zákona o obetiach trestných činov

Zákon č. 274/2017 Z. z. o obetiach trestných činov a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o obetiach“) upravuje:

- a.) práva, ochranu a podporu obetí trestných činov,
- b.) vzťahy medzi štátom a subjektmi poskytujúcimi pomoc obetiam,
- c.) finančné odškodňovanie obetí násilných trestných činov.

Obeťou trestného činu je podľa zákona o obetiach je každá fyzická osoba, ktorá tvrdí, že je obeťou, kým sa nepreukáže opak, alebo ak nejde o zjavné zneužitie postavenia obete, a to bez ohľadu na to, či bol páchateľ trestného činu zistený, trestne stíhaný alebo odsúdený.

Obeťou trestného činu je fyzická osoba:

- a.) ktorej bolo alebo malo byť trestným činom ublížené na zdraví, spôsobená majetková škoda, morálna alebo iná škoda alebo boli porušené, či ohrozené jej zákonom chránené práva alebo slobody,
- b.) ktorá je pozostalým po obeti trestného činu, ktorej ním bola spôsobená smrť, t. j. príbuzný v priamom rade, osvojiteľ, osvojenec, súrodenec, manžel a osoba, ktorá žila v čase smrti v spoločnej domácnosti s osobou, ktorej bola trestným činom spôsobená smrť, ako aj osoba závislá od osoby, ktorej bola trestným činom spôsobená smrť, ak utrpela v dôsledku smrti tejto osoby škodu.

Obzvlášť zraniteľnou obeťou je fyzická osoba, ktorá je:

- a) dieťaťom, t. j. osobou mladou ako 18 rokov,
- b) osobou staršou ako 75 rokov,
- c) osobou so zdravotným postihnutím, t. j. osobou s dlhodobými telesnými, mentálnymi, intelektuálnymi alebo zmyslovými postihnutiami, ktoré v súčinnosti s rôznymi prekážkami môžu brániť jej plnému a účinnému zapojeniu do života spoločnosti na rovnakom základe s ostatnými,
- d) obeťou:
 - trestného činu obchodovania s ľuďmi,
 - trestného činu týrania blízkej osoby a zverenej osoby,
 - trestného činu spáchaného organizovanou skupinou,
 - niektorého z trestných činov proti ľudskej dôstojnosti,
 - niektorého z trestných činov terorizmu alebo
 - trestného činu domáceho násillia (t. j. trestného činu spáchaného násillím alebo hrozbou násillia, ak páchateľom má byť jej príbuzný v priamom rade (napr. rodič, dieťa), osvojiteľ, osvojenec, súrodenec, manžel, bývalý manžel, druh, bývalý druh, rodič spoločného dieťaťa alebo iná osoba, s ktorou obeť žije alebo žila v spoločnej domácnosti),
- e) obeťou trestného činu spáchaného násillím alebo hrozbou násillia z dôvodu jej pohlavia, sexuálnej orientácie, národnosti, rasovej alebo etnickej príslušnosti, náboženského vyznania alebo viery, alebo
- f) obeťou iného trestného činu, ak je vystavená vyššiemu riziku opakovanej viktimizácie na základe individuálneho posúdenia osobných vlastností, vzťahu k páchateľovi alebo závislosti od páchateľa, druhu alebo povahy a okolností spáchania trestného činu.

Práva obetí trestných činov

1. Právo na rešpekt, ohľaduplný a profesionálny prístup bez akejkoľvek diskriminácie.
2. Právo na informácie.

3. Právo na odbornú pomoc.
4. Právo na ochranu pred druhotnou alebo opakovanou ujmom.
5. Právo na odškodnenie.

PRÁVO NA INFORMÁCIE

Informácie poskytuje obeti trestného činu:

- policajt,
- prokurátor,
- subjekt poskytujúci pomoc obetiam,
- poskytovateľ zdravotnej starostlivosti.

Informácie poskytne obeti trestného činu ten subjekt, ktorý s obeťou príde do kontaktu ako prvý (rozsah poskytovaných informácií závisí od subjektu, ktorý ich poskytuje). Informácie sa obeti trestného činu poskytujú zrozumiteľným spôsobom v ústnej forme a písomnej forme, pri zohľadnení odôvodnených potrieb obete v závislosti od jej veku, rozumovej a vôľovej vyspelosti, zdravotného stavu vrátane psychického stavu a charakteru trestného činu.

Obeť trestného činu má právo na informácie o:

- a.) postupoch týkajúcich sa podania oznámenia a o právach a povinnostiach obete, ktorá má postavenie poškodeného v trestnom konaní v súvislosti s týmito postupmi,
- b.) subjektoch poskytujúcich pomoc obetiam, kontaktných údajoch na tieto subjekty a forme odbornej pomoci, ktorá sa jej môže poskytnúť podľa tohto zákona,
- c.) možnostiach poskytnutia nevyhnutnej zdravotnej starostlivosti,
- d.) prístupe k právnej pomoci,
- e.) podmienkach poskytnutia ochrany v prípade hrozby nebezpečenstva ohrozenia života alebo zdravia alebo značnej škody na majetku,
- f.) práve na tlmočenie a preklad,
- g.) opatreniach na ochranu jej záujmov, o ktoré môže požiadať, ak má bydlisko v inom členskom štáte,
- h.) postupoch domáhania sa nápravy v prípade porušenia svojich práv v trestnom konaní zo strany orgánov činných v trestnom konaní,
- i.) kontaktných údajoch na komunikáciu v súvislosti s vecou, v ktorej je obeťou,
- j.) postupoch súvisiacich s uplatnením nároku na náhradu škody v trestnom konaní,
- k.) postupoch mediácie v trestnom konaní,
- l.) možnosti a podmienkach uzavretia zmluvy,
- m.) možnosti a podmienkach náhrady trov trestného konania obete, ktorá má postavenie poškodeného.

PRÁVO NA ODBORNÚ POMOC

Obeť trestného činu má právo na poskytnutie odbornej pomoci. Odborná pomoc bude poskytnutá v závislosti od potrieb obete a ujme, ktorá jej bola trestným činom spôsobená.

Odbornú pomoc pre obete trestných činov zabezpečujú subjekty poskytujúce pomoc obetiam, na ktoré sa môže obeť obrátiť so žiadosťou o poskytnutie tejto pomoci.

Obeti trestného činu môže byť poskytnutá všeobecná odborná pomoc, ktorá pozostáva z:

- riadneho poskytnutia informácií o právach obetí trestných činov,
- právnej pomoci,
- psychologickej pomoci,

- poradenstva v záujme predídenia spôsobenia ďalšej ujmy.

Obzvlášť zraniteľnej obeti môže byť bezplatne poskytnutá špecializovaná odborná pomoc, ktorá pozostáva z:

- všeobecnej odbornej pomoci,
- krízovej psychologickkej intervencie,
- vyhodnotenia hrozby ohrozenia života a zdravia,
- sprostredkovania poskytovania sociálnych služieb v zariadení núdzového bývania a špecializovaného sociálneho poradenstva, ak sú jej život alebo zdravie bezprostredne ohrozené.

Podmienky poskytnutia odbornej pomoci

Subjekt poskytujúci pomoc obetiam je povinný poskytnúť obeti na požiadanie všeobecnú odbornú pomoc bez zbytočného odkladu.

Obzvlášť zraniteľnej obeti je subjekt poskytujúci pomoc obetiam povinný poskytnúť špecializovanú odbornú pomoc na požiadanie bez zbytočného odkladu a bezplatne.

Ak subjekt poskytujúci pomoc obetiam získal dotáciu, poskytne všeobecnú odbornú pomoc obetiam po dobu 90 dní bezplatne, ak to odôvodňuje závažnosť spáchaného trestného činu, a to bez ohľadu na podanie trestného oznámenia alebo jej aktívnu účasť v trestnom konaní.

Ak subjekt poskytujúci pomoc obetiam nezískal dotáciu a je zapísaný v registri subjektov poskytujúcich pomoc obetiam, môže poskytnúť všeobecnú odbornú pomoc, okrem prvej konzultácie s obeťou, za poplatok. V odôvodnených prípadoch subjekt poskytujúci pomoc obetiam, ktorý získal dotáciu, je povinný po uplynutí 90 dní na požiadanie obete pokračovať v poskytovaní všeobecnej odbornej pomoci v súlade s jej osobitnými potrebami a v rozsahu primeranom ujme spôsobenej trestným činom bezplatne.

Subjekt poskytujúci pomoc obetiam poskytne obzvlášť zraniteľnej obeti špecializovanú odbornú pomoc po dobu 90 dní, a to bez ohľadu na podanie trestného oznámenia alebo jej aktívnu účasť v trestnom konaní. V odôvodnených prípadoch možno po uplynutí 90 dní na požiadanie obzvlášť zraniteľnej obete pokračovať v poskytovaní špecializovanej odbornej pomoci v súlade s jej osobitnými potrebami a v rozsahu primeranom ujme spôsobenej trestným činom počas celého trestného konania a primeraný čas po ňom.

Poskytnutie právnej pomoci

Právnu pomocou sa rozumie poskytovanie právnych informácií a právne zastupovanie obete v trestnom konaní a v civilnom procese, ak si obeť uplatnila nárok na náhradu škody v trestnom konaní a o jej nároku nebolo rozhodnuté.

Právnu pomoc poskytuje obetiam:

- a.) Centrum právnej pomoci za podmienok a v rozsahu ustanovenom v zákone č. 327/2005 Z. z. o poskytovaní právnej pomoci osobám v materiálnej núdzi,
- b.) subjekt poskytujúci pomoc obetiam a
- c.) advokát za podmienok a v rozsahu ustanovenom podľa Trestného poriadku.

PRÁVO NA OCHRANU PRED DRUHOTNOU UJMOU ALEBO OPAKOVANOU UJMOU (VIKTIMIZÁCIOU)

Druhотnou viktimizáciou (ujmou) je ujma, ktorá obeti vznikla v dôsledku konania alebo nekonania orgánu verejnej moci, subjektu poskytujúceho pomoc obetiam, poskytovateľa zdravotnej starostlivosti, znalca, tlmočníka, obhajcu alebo oznamovacích prostriedkov. Orgány činné v trestnom konaní, súdy a

subjekty poskytujúci pomoc obetiam postupujú tak, aby ich činnosť nespôsobovala obeti druhotnú viktimizáciu a prijímajú účinné opatrenia, ktoré majú zabrániť opakovanej viktimizácii.

Obeť trestného činu má teda právo na také zaobchádzanie zo strany orgánov činných v trestnom konaní, súdov, subjektov poskytujúcich pomoc obetiam a iných subjektov, ktoré jej nebude spôsobovať vznik ujmy alebo prehlbovanie ujmy ich nevhodným alebo neprimeraným konaním. V záujme riadneho objasnenia trestného činu, môže byť obeť trestného činu vypočúvaná aj k takým skutočnostiam, ktoré sú pre ňu nepríjemné, malo by sa to však diať ohľaduplne a len v nevyhnutnej miere.

Výsluch obzvlášť zraniteľnej obete v trestnom konaní bude zaznamenaný na záznamové zariadenie (kameru) a mal by byť vedený tak, aby sa už v ďalšom konaní nemusel opakovať. Obzvlášť zraniteľná obeť nesmie byť v trestnom konaní konfrontovaná s obvineným.

Opakovanou viktimizáciou (ujmou) je ujma, ktorá obeti vznikla v dôsledku pokračujúceho konania páchatela, ktoré spočíva v pôsobení na obeť vyhrážaním, zastrašovaním, nátlakom, zneužívaním moci nad obeťou, pomstnením sa alebo inou formou s cieľom pôsobiť na fyzickú integritu obete alebo psychickú integritu obete.

Obeť trestného činu má právo na prijatie primeraných opatrení, aby nedošlo k opakovaniu ujmy, ktorá jej mala trestným činom vzniknúť. Takýmito opatreniami môžu byť, v prípade, že si to situácia obete vyžaduje, napríklad:

- zaistenie osoby, od ktorej obeti hrozí bezprostredné nebezpečenstvo,
- vykázanie takejto osoby zo spoločného obydľia,
- zákaz jej priblíženia k obeti na vzdialenosť menšiu ako 10 metrov alebo
- zákaz vstupu takejto osoby do spoločného obydľia až na 10 dní.

Ak sa obeť trestného činu domnieva, že jej hrozí nebezpečenstvo v súvislosti s pobytom obvineného alebo odsúdeného na slobode, má právo v priebehu trestného konania požiadať prokurátora, policajta alebo súd o poskytnutie informácií o jeho prepustení alebo úteku z väzby, výkonu trestu odňatia slobody, ústavného ochranného liečenia alebo detencie, alebo o prerušení výkonu trestu odňatia slobody.

PRÁVO NA ODŠKODNENIE

Obeti násilného trestného činu môže byť priznané finančné odškodnenie za ujmu na zdraví (ďalej len „odškodnenie“), ktorá jej v dôsledku tohto trestného činu vznikla.

Obeťou násilného trestného činu je fyzická osoba, ktorej bola:

- a.) úmyselným násilným trestným činom spôsobená ujma na zdraví; ak táto osoba v dôsledku tohto činu zomrela (ďalej len „zomretý“), obeťou násilného trestného činu je aj pozostalý manžel po zomretom a pozostalé dieťa po zomretom, a ak ich niet, pozostalý rodič po zomretom, a ak ho niet, osoba, ku ktorej mal zomretý vyživovaciu povinnosť; tieto osoby nie sú obeťou násilného trestného činu, ak zomretému spôsobili trestným činom smrť,
- b.) spôsobená morálna škoda trestným činom obchodovania s ľuďmi, znásilnenia, sexuálneho násillia alebo sexuálneho zneužívania.

Právo na odškodnenie má obeť trestného činu, ak:

- a.) je občanom Slovenskej republiky,
- b.) je občanom iného členského štátu Európskej únie,
- c.) je osobou bez štátnej príslušnosti, ak má na území Slovenskej republiky alebo na území iného členského štátu Európskej únie trvalý pobyt, alebo
- d.) je cudzím štátnym príslušníkom, ak tak ustanovuje medzinárodná zmluva,

e.) má na území Slovenskej republiky udelený azyl, doplnkovú ochranu, dočasné útočisko, pobyt alebo tolerovaný pobyt, ak k ujme na zdraví došlo na území Slovenskej republiky.

Podmienkou vzniku nároku na odškodnenie je uplatnenie si nároku na náhradu škody, ktorá vznikla v dôsledku ujmy na zdraví zo strany obete násilného trestného činu v trestnom konaní. Z uvedeného teda vyplýva, že vedenie trestného konania na vznik tohto nároku je nevyhnutné. Nárok na odškodnenie obeti trestného činu nevznikne, ak ako poškodený v trestnom konaní nedala súhlas na trestné stíhanie alebo tento súhlas vzala späť.

Odškodnenie môže byť obeti trestného činu priznané na základe písomnej žiadosti adresovanej Ministerstvu spravodlivosti Slovenskej republiky. Vzor žiadosti je zverejnený na webovom sídle Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky.

Žiadosť o odškodnenie musí obeť trestného činu podať do jedného roka od nadobudnutia právoplatnosti:

- rozsudku alebo trestného rozkazu, ktorým bol páchatel' uznaný vinným zo spáchania trestného činu, ktorým jej bola spôsobená ujma na zdraví, alebo
- rozsudku, ktorým bol obžalovaný spod obžaloby oslobodený, pretože nie je trestne zodpovedný pre nedostatok veku alebo nepríčetnosť,
- iného rozhodnutia predpokladaného v § 11 ods. 2 zákona o obetiach,
- nárok na odškodnenie obeti trestného činu vzniká iba v prípade, ak jej spôsobená škoda spočívajúca v ujme na zdraví nebola uhradená inak.

Na výpočet odškodnenia sa primerane použijú ustanovenia zákona č. 437/2004 Z.z. upravujúceho poskytovanie náhrady za bolesť a náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia.

Ak bola trestným činom spôsobená smrť, obeť násilného trestného činu má nárok na vyplatenie odškodnenia v sume päťdesiatnásobku minimálnej mzdy.

Pri trestnom čine obchodovania s ľuďmi, trestnom čine znásilnenia, trestnom čine sexuálneho násillia alebo trestnom čine sexuálneho zneužívania má obeť násilného trestného činu nárok aj na vyplatenie odškodnenia za spôsobenú morálnu škodu v sume desaťnásobku minimálnej mzdy.

Celková suma odškodnenia poskytnutá podľa zákona o obetiach nesmie presiahnuť päťdesiatnásobok minimálnej mzdy.

Odškodnenie možno primerane znížiť, ak obeť násilného trestného činu spolu zavinila ujmu na zdraví alebo neuplatnila svoje práva tak, aby odškodnenie získala od páchatel'a trestného činu, ktorým jej bola spôsobená ujma na zdraví.

O poskytnutí odškodnenia rozhoduje a odškodnenie vypláca Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky. Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky zverejní informácie o podmienkach odškodnenia podľa tohto zákona na svojom webovom sídle.

4.6 Príklad poučenia o právach obeť v postavení svedka/poškodeného vo forme letáku

Aké práva mám ako obeť trestného činu?

Nezáleží či ide o krádež, ublíženie na zdraví alebo iný trestný čin, každá obeť zostáva po čine zranená a rozrušená. Je preto dôležité, aby ste rozumeli vašim právam a mohli si ich uplatniť. Aj informácie o Vašich povinnostiach slúžia v prvom rade na ochranu pred dôsledkami ich porušenia.

Trestné konanie je možné rozdeliť na predsúdne konanie a na konanie pred súdom. Predsúdne konanie sa uskutočňuje na polícii pod dozorom prokurátora a hovorí sa mu vyšetrovanie. Vyšetrovaním majú byť čo najrýchlejšie v potrebnom rozsahu objasnené všetky skutočnosti dôležité na posúdenie prípadu, zistenie osoby páchatela a následkov činu. To je obdobie, kedy môžete byť vypočúvaný na polícii.

Ako obeť trestného činu môžete mať v trestnom konaní postavenie oznamovateľa, poškodeného alebo svedka. Vaše práva si môžete uplatniť podľa tohto, v akom postavení sa nachádzate. Účelom tohto letáku je poskytnúť vám základné informácie o vašich právach aj povinnostiach, ak ste obeť trestného činu, a nenahrádza poučenie, ktoré dostanete od orgánov činných v trestnom konaní alebo súdu.

Kto mi môže pomôcť, ak som obeťou trestného činu?

Obráťte sa na políciu, aby mohla začať konať na vašu ochranu. Pri prvom kontakte vás policajt bude informovať o vašich právach a opatreniach na vašu ochranu.

Na všetky úkony trestného konania vás môže sprevádzať váš **dôverník**. Môže ním byť ktokoľvek, komu dôverujete a kto vám bude poskytovať podporu, najmä psychickú.

Môžete sa dať zastupovať **splnomocnencom**. Môže ním byť zástupca organizácie na pomoc poškodeným alebo advokát. Splnomocnenec vás nemôže zastupovať pri úkonoch, ktoré musíte urobiť osobne, ale môže sa ich zúčastniť.

Splnomocnenec robí za vás návrhy na vykonanie dôkazov, podáva žiadosti a opravné prostriedky. Môže uplatniť návrhy na účely uzavretia zmieru alebo dohody o náhrade škody s obvineným.

Ak nemôžete vykonávať vaše práva alebo je nebezpečenstvo z omeškania, súd vám ustanoví na výkon vašich práv **opatrovníka**. Proti rozhodnutiu o ustanovení opatrovníka môžete podať sťažnosť.

Máte **právo na poskytnutie odbornej pomoci**, ktorá sa Vám zaručuje bez ohľadu na podanie trestného oznámenia alebo Vašu aktívnu účasť v trestnom konaní. Obetiam trestných činov poskytujú podporu najmä **subjekty poskytujúce pomoc obetiam**, ktoré vám podľa závažnosti prípadu a vašich oprávnených potrieb poskytnú alebo zabezpečia psychologickú či právnu pomoc. Register subjektov poskytujúcich pomoc obetiam nájdete na webovom sídle ministerstva spravodlivosti: <https://www.justice.gov.sk/>. Na vašu žiadosť vám policajt alebo prokurátor poskytne pri ich kontaktovaní súčinnosť.

Zoznam organizácií, ktoré poskytujú ochranu deťom nájdete tu: <https://detstvobeznasilia.gov.sk/>. Pre pomoc deťom pôsobia aj Linka detskej istoty na čísle **116 111** a Linka detskej dôvery na čísle **055/ 234 72 72**.

Pre ženy, obeť násilia, pôsobí Národná linka pre ženy, ktorá je na čísle **0800 212 212** dostupná nepretržite počas 24 hodín.

Ako môžem podať trestné oznámenie?

Máte **právo žiadať, aby nebola v trestnom oznámení uvedená vaša totožnosť ako svedka**. Materiály, ktoré umožňujú jej zistenie sa uložia na prokuratúre a do spisu sa založia len s Vaším súhlasom.

Pri oznamovaní trestného činu sa môžete obrátiť na políciu alebo prokuratúru. O prijatí trestného oznámenia vám bude vydané **písomné potvrdenie**. Trestné oznámenie môžete podať aj na súde ústne do zápisnice.

Ak bol trestný čin spáchaný v inom členskom štáte Európskej únie a nemohli ste trestné oznámenie urobiť v tomto štáte, ak máte trvalé bydlisko na území Slovenskej republiky, môžete podať trestné oznámenie aj v Slovenskej republike.

Zastavím trestné konanie, ak vezmem späť trestné oznámenie?

Orgány činné v trestnom konaní majú povinnosť stíhať trestné činy z úradnej povinnosti. Znamená to, že **späť vzatie** trestného oznámenia nebude mať za následok zastavenie trestného konania.

V prípadoch niektorých trestných činov máte ako poškodený právo sa vyjadriť, či **súhlasíte s trestným stíhaním**. Bez vášho súhlasu nie je možné začať alebo pokračovať v trestnom stíhaní. Už udelený súhlas môžete výslovným vyhlásením vziať späť. To bude mať za následok zastavenie trestného konania.

Čo robiť, ak neviem po slovensky alebo ak slovenčine málo rozumiem?

Máte **právo na tlmočníka**. Rovnako máte **právo na písomný preklad** potvrdenia o prijatí trestného oznámenia, rozsudku, trestného rozkazu, rozhodnutia o odvolaní, rozhodnutia o podmienenečnom zastavení trestného stíhania a upovedomenia o hlavnom pojednávaní. Môžete požiadať aj o preklad inej písomnosti, ak je to nevyhnutné k riadnemu uplatneniu vašich práv v trestnom konaní.

Aké informácie týkajúce sa trestného konania môžem požadovať?

Spravidla najviac informácií o vašich právach a povinnostiach dostanete od policajta pri prvom kontakte. Ide o veľké množstvo informácií, preto si na ich pochopenie vyhradte čas. Nepodceňujte informácie, ktoré dostanete.

Zákon ukladá orgánom činným v trestnom konaní povinnosť poučiť vás o vašich právach a povinnostiach ako obete trestného činu, ktorá má postavenie poškodeného v trestnom konaní a umožniť vám uplatnenie vašich práv. Rovnako budete poučený aj o vašich právach a povinnostiach, ak budete podávať svedeckú výpoveď, teda budete mať postavenie svedka.

Máte **právo nazerať do spisov a preštudovať si ich**. V predsúdnom konaní vám môže byť právo nazerať do spisu odmietnuté len zo závažných dôvodov. V konaní pred súdom vám právo na nazeranie do spisov nemožno odoprieť.

Pri nahliadaní do spisu si môžete robiť **výpisky a poznámky**. Na vlastné náklady si môžete vyhotovovať **kópie** zo spisu.

Ak vám od obvineného alebo odsúdeného hrozí nebezpečenstvo, máte **právo požiadať o poskytnutie informácie o prepustení alebo úteku** z väzby, z výkonu trestu odňatia slobody alebo ochranného liečenia, z výkonu detencie, o prerušení výkonu trestu odňatia slobody, o zmene výkonu ochranného liečenia z ústavného na ambulantné liečenie.

Písomnosti, ktoré Vám neboli odovzdané do rúk, vám budú doručené poštou na adresu, ktorú uvediete. **Na doručovanie môžete uviesť aj inú adresu ako je vaše bydlisko.**

Čo je to svedecká výpoveď

Výpoveď poskytnete na polícii a v mnohých prípadoch budete neskôr vypovedať aj na súde. Poznatky o trestnom čine ste získali bezprostredným pozorovaním, preto je vaša **výpoveď ako svedka**

nenahraditeľná a nemôžete sa dať pri nej zastúpiť inou osobou. Je dôležité, aby ste povedali pravdu a nič nezamlčali.

Ak uvediete nepravdu o okolnosti, ktorá má podstatný význam pre rozhodnutie, alebo takúto okolnosť zamlčíte, dopustíte sa trestného činu krivej výpovede s možnými následkami odsúdenia na trest odňatia slobody.

Každý je povinný dostaviť sa na **predvolanie svedčiť** a vypovedať ako svedok. Predvolanie vám bude doručené spravidla poštou, ale môžete byť predvolaný aj inak, napríklad e-mailom alebo telefonicky.

Pred výsluchom budete **poučený** najmä o:

- význame svedeckej výpovede,
- práve odoprieť výpoveď,
- povinnosti vypovedať pravdu a nič nezamlčať,
- trestných následkoch krivej výpovede,
- možnosti uplatniť si svedočné.

Ak sa nemôžete v termíne uvedenom v predvolaní svedčiť dostaviť k výpovedi, musíte sa **ospravedlniť**. Ospravedlnenie musí byť odôvodnené, v prípade zdravotných dôvodov aj doložené potvrdením od lekára. Ak sa nedostavíte na predvolanie svedčiť bez dostatočného ospravedlnenia môžete byť predvedený a môže vám byť uložená poriadková pokuta.

Na výsluch môžete prísť zo svojim splnomocnencom, môže vás sprevádzať aj váš dôverník. Do konca poučenia sa s nimi môžete radiť o čomkoľvek, po poučení už len o tom, či využijete právo odoprieť výpoveď.

Na výsluch sa dopredu pripravte, ak ste si priniesli **poznámky**, po dovolení môžete do nich nahliadnuť. O tom sa urobí záznam v zápisnici.

Je možné vypočúvať vás **len do miery nevyhnutnej pre trestné konanie**. Otázky nesmú neodôvodnene zasahovať do vášho súkromia. Takéto otázky môžu byť kladené iba za účelom zisťovania pohnútky páchatela.

Na začiatku výsluchu vám musí byť daná **možnosť, aby ste súvisle vypovedali** o tom, čo viete. Otázky vám musia byť kladené ohľaduplne a zrozumiteľne. Nesmú Vám byť kladené otázky, v ktorých je obsiahnuté, ako máte odpovedať, klamlivé otázky ani otázky, ktoré obsahujú to, čo sa má zistiť z výpovede.

O vašej výpovedi bude spísaná **zápisnica** a bude vám predložená na prečítanie. Ak o to požiadate, bude vám prečítaná. Máte právo žiadať, aby bola doplnená alebo opravená v súlade s vašou výpoveďou.

Môžem odoprieť svedčiť?

Máte **právo odoprieť výpoveď** najmä, ak je obvinený váš príbuzný v priamom rade, súrodenec, osvojiteľ, osvojenec, váš manžel a druh. Rovnako aj o skutočnostiach, s ktorými sa spája nebezpečenstvo trestného stíhania voči vám, vášmu príbuznému v priamom rade, súrodencovi, osvojiteľovi, osvojencovi, manželovi alebo druhovi, alebo iným osobám, ktorých ujmu by ste právom pociťovali ako vlastnú, môžete výpoveď odoprieť. O ostatných skutočnostiach ste povinný vypovedať.

Ako svedok nesmiete byť vypočúvaný o okolnostiach, ktoré tvoria utajovanú skutočnosť alebo ak by ste porušili zákonom alebo medzinárodnou zmluvou uloženú alebo uznanú povinnosť mlčanlivosti.

Mám nárok na náhradu škody?

Ak ste utrpeli v dôsledku trestného činu škodu, máte **právo uplatniť si náhradu škody v trestnom konaní** návrhom, aby súd v rozsudku uložil obžalovanému povinnosť škodu nahradiť.

Ak nemáte prostriedky, aby ste uhradili náklady spojené s uplatnením náhrady škody v trestnom konaní, **môže vám súd ustanoviť zástupcu z radov advokátov**, ak to považuje za potrebné na ochranu vašich záujmov.

Návrh môžete podať už pri podaní trestného oznámenia a najneskôr ho musíte uplatniť do skončenia vyšetrovania.

Ak ste si neuplatnili nárok na náhradu škody v trestnom konaní, máte možnosť uplatniť nárok na náhradu škody aj v rámci civilného konania.

Ak ste obeťou násilného trestného činu, ktorým vám bola spôsobená ujma na zdraví a k tejto ujme došlo na území Slovenskej republiky, máte **právo na odškodnenie od štátu**.

Informácie o odškodnení obetí násilných trestných činov sú dostupné na: <http://www.justice.gov.sk>

Nárok na odškodnenie od štátu vám vznikne len vtedy, ak vám ujma na zdraví nebola ešte plne uhradená iným spôsobom, neodopreli ste súhlas s trestným stíhaním a nie ste stíhaný ako spoluobvinený.

Informácie o odškodnení obetí násilných trestných činov sú dostupné na: <http://www.justice.gov.sk>

Tento nárok v zásade vzniká až po tom, ako bol obvinený právoplatným rozsudkom alebo trestným rozkazom uznaný vinným.

Suma odškodnenia nemôže presiahnuť 50-násobok minimálnej mzdy.

Žiadosť o odškodnenie podáte ministerstvu spravodlivosti najneskôr **do 1 roka**, od kedy nadobudlo právoplatnosť rozhodnutie v trestnom konaní alebo v inom konaní, ak trestný súd odkázal nárok na náhradu škody na iné, napríklad civilné konanie. Uplynutím tejto lehoty nárok na odškodnenie zaniká.

Existujú spôsoby ako skončiť trestné konanie pred súdnym konaním?

Ak sa páchatel činu prizná a svoj čin oľutuje, existuje niekoľko spôsobov, ako ukončiť trestné konanie ešte pred súdnym konaním. Môže ísť najmä o uzavretie zmieru alebo dohody o vine a treste. Aj pri týchto konaniach máte právo uplatňovať konkrétne návrhy.

O **schválení zmieru** rozhoduje s vašim súhlasom a súhlasom obvineného prokurátor.

Prokurátor môže začať **konanie o dohode o vine a treste**, ak sú na to splnené podmienky. Na konanie vás predvolá vždy, ak ste si riadne a včas uplatnil nárok na náhradu škody. V tomto konaní máte právo vyjadriť sa najmä k rozsahu a spôsobu náhrady škody. Dohodu o vine a treste prokurátor predkladá na schválenie súdu.

Ako alternatívu k súdnemu riešeniu sporov môžete využiť **mediáciu**. Podstatou mediácie je mimosúdne riešenie sporu medzi poškodeným a obvineným. Prichádza do úvahy od vznesenia obvinenia až do rozhodnutia súdu vo veci. Vykonáva sa len so súhlasom poškodeného a obvineného a má neformálny charakter. Výsledkom mediácie môže byť napríklad už spomínané uzavretie dohody o náhrade škody alebo zmier.

Aké iné práva ešte mám?

Máte **právo na prístup k právnej pomoci**. Obetiam trestných činov právnu pomoc poskytujú subjekty poskytujúce pomoc obetiam, advokáti a po splnení podmienok aj Centrá právnej pomoci.

Máte **právo na ochranu pred druhotnou ujmou**, ktorá by vám vznikla nevhodným alebo neprimeraným konaním polície, prokuratúry, súdu alebo iného subjektu ako následná ujma alebo svojim postupom prehľbia vašu doterajšiu ujmu.

Ako poškodený **máte právo navrhovať dôkazy**, ktoré sú vám známe, predkladať ich a robiť návrhy na doplnenie dokazovania.

V predsúdnom konaní návrh predložte policajtovi alebo prokurátorovi. V súdnom konaní musíte návrh urobiť najneskôr v priebehu dokazovania na hlavnom pojednávaní.

Ako poškodený tiež máte právo sa vyjadriť **ku všetkým dôkazom vyjadriť**.

Máte **právo na ochranu pred opakovanou ujmou**, ktorá by vám vznikla opakovaním trestného činu. Je to najmä prijatie takých primeraných opatrení, ktoré obmedzia možnosti páchateľa opakovať jeho protiprávne konanie. Takýmito opatreniami môžu byť napríklad:

- zaistenie osoby, ktorá bezprostredne ohrozuje Váš život zdravie alebo majetok, políciou,
- vykázanie násilnej osoby zo spoločného obydľia políciou,
- iné vhodné opatrenia.

V priebehu vyšetrovania alebo skráteného vyšetrovania máte **právo požiadať prokurátora, aby preskúmal postup policajta**, najmä aby boli odstránené prieťahy alebo iné nedostatky vo vyšetrovaní a skrátenom vyšetrovaní. Prokurátor musí žiadosť preskúmať a o výsledku vás upovedomiť.

V rozsahu vymedzenom Trestným poriadkom máte **právo podávať opravné prostriedky** proti rozhodnutiam orgánov činných v trestnom konaní a súdov. O možnosti podať opravný prostriedok budete vždy poučený.

Máte **právo zúčastniť sa na hlavnom pojednávaní a na verejnom zasadnutí** konanom o odvolaní alebo o dohode o priznaní viny a prijatí trestu.

Máte **právo záverečnej reči** na hlavnom pojednávaní.

*Máte právo sa kedykoľvek v priebehu trestného konania **informovať o stave trestného konania**.*

Kontaktné údaje na komunikáciu v súvislosti s vecou si poznačte.